बजेट वक्तव्य

आर्थिक वर्ष २०८३/८४

मधेश प्रदेश

अर्थ मन्त्रालय

CamScanner

मधेश प्रदेश सभाको बैठकमा माननीय अर्थमन्त्री

युवराज भट्टराईले प्रस्तुत गर्नु भएको

आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को बजेट वक्तव्य

मधेश प्रदेश

अर्थ मन्त्रालय

२०८३ असार १ गते

CS CamScanner

माननीय सभामुख महोदय,

१. यस गरिमामय प्रदेश सभा बैठकमा मधेश प्रदेश सरकारको अर्थमन्त्रीको हैसियतले आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को बजेट प्रस्तुत गर्न पाउँदा मलाई अत्यन्त गौरवको अनुभूति भएको छ।

२. नेपालको सार्वभौमसत्ता, भौगोलिक अखण्डता, सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रको स्थापना र सामाजिक न्यायका निम्ति जनयुद्ध, जन आन्दोलन, मधेस विद्रोह लगायतका आन्दोलनमा आफ्नो अमूल्य जीवन बलिदान गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात-अज्ञात अमर सहिदहरूप्रति म भावपूर्ण श्रद्धा सुमन अर्पण गर्दछु। घाइते तथा बेपत्ता हुनुभएका सम्पूर्ण योद्धाहरूप्रति सम्मान व्यक्त गर्दछु।

३. मधेशी, आदिवासी, दलित, जनजाति, महिला, मुस्लिम, थारु तथा सीमान्तकृत समुदायहरूले समतामूलक समाज निर्माणका लागि गरेको त्याग र बलिदानलाई स्मरण गर्दै, उहाँहरूले देखेको समृद्धिको सपनालाई साकार पार्ने अटुट प्रतिबद्धता यस बजेटमार्फत व्यक्त गर्न चाहन्छु।

४. राजनीतिक सङ्घर्षबाट प्राप्त उपलब्धिहरूलाई अब आर्थिक रूपान्तरण र नागरिकको जीवनस्तर सुधारसँग जोड्नुपर्ने ऐतिहासिक अभिभारा हाम्रो काँधमा छ। प्रदेशको विशिष्ट पहिचान र यहाँ रहेको उल्लेख्य जनसाङ्ख्यिक लाभलाई समुचित उपयोग गर्दै **"मेड इन मधेश, समृद्ध प्रदेश"** को साझा सङ्कल्पलाई साकार पार्ने दिशामा यो बजेट परिलक्षित छ। सीमित स्रोतसाधन र सङ्घीय सरकारबाट बेलाबखत हुने अनुदान कटौतीका बाबजुद, परम्परागत तथा निर्वाहमुखी आर्थिक प्रणालीलाई आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्दै प्रदेशभित्रै उद्यमशीलता र रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गर्न प्रदेश सरकार दृढ सङ्कल्पित छ। उर्वर कृषि भूमिको उच्चतम उपयोग, नवप्रवर्तनलाई प्रोत्साहन र न्यायोचित स्रोत वितरणमार्फत सुशासनको प्रत्यक्ष अनुभूति गराउँदै आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माण गर्नु नै हाम्रो प्रमुख ध्येय हो।

CS CamScanner

क.आर्थिक स्थिति र चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा

सभामुख महोदय,

अब म प्रदेशको वर्तमान समष्टिगत आर्थिक अवस्था र चालू आर्थिक वर्षको बजेट कार्यान्वयनको यथार्थ चित्रण यस गरिमामय सभासमक्ष प्रस्तुत गर्न अनुमति चाहन्छु।

५. राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा देखिएका विविध उतारचढावका बिचमा पनि मधेश प्रदेशले आफ्नो आर्थिक गतिविधिलाई चलायमान बनाउन निरन्तर प्रयास गरिरहेको छ। चालु आर्थिक वर्षमा राष्ट्रिय कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा मधेश प्रदेशको योगदान १३.१ प्रतिशत अर्थात् रु. ८ खर्ब ६३ अर्ब रहने अनुमान गरिएको छ। चालु आर्थिक वर्ष मधेश प्रदेशको आर्थिक वृद्धिदर १.३१ प्रतिशत रहने अनुमान छ। यसै गरी आर्थिक गतिविधिमा आएको क्रमिक सुधारसँगै चालु आर्थिक वर्षमा मधेश प्रदेशको प्रतिव्यक्ति आय ९३४ अमेरिकी डलर पुग्ने अनुमान गरिएको छ।

६. प्रदेशको अर्थतन्त्रको संरचनात्मक अवस्थाको विश्लेषण गर्दा, मधेश प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सेवा क्षेत्रको हिस्सा अधिक रहेको देखिन्छ।चालु आर्थिक वर्ष सेवा क्षेत्रको योगदान ५२.९ प्रतिशत रहने अनुमान छ भने अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रूपमा रहेको कृषि क्षेत्रको योगदान ३५.० प्रतिशत र उद्योग क्षेत्रको योगदान १२.२ प्रतिशत रहने अनुमान गरिएको छ।अर्थतन्त्रलाई दिगो, सबल, समावेशी र आत्मनिर्भर बनाउन अनुत्पादक क्षेत्रको लगानीलाई निरुत्साहित गर्दै कृषि र उद्योग जस्ता वास्तविक उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी बढाउनु पर्ने टड्कारो आवश्यकता छ। यसै यथार्थलाई मनन गर्दै, प्रदेश सरकारले आगामी दिनमा तुलनात्मक लाभ बढी भएका उद्योगहरूको प्रवर्द्धन र कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण र यान्त्रीकरणमा थप लगानी केन्द्रित गर्ने नीति लिएको छ।

CamScanner

७. बजेट कार्यान्वयन तथा खर्चको अवस्थातर्फ दृष्टिगत गर्दा, चालू आर्थिक वर्षका लागि विनियोजित कुल बजेट रु. ४६ अर्ब ९८ करोड ३३ लाख मध्ये आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा रु. २७ अर्ब ७९ करोड अर्थात् कुल विनियोजनको करिब ५९.१५ प्रतिशत खर्च हुने संशोधित अनुमान रहेको छ। कुल सरकारी खर्चलाई विश्लेषण गर्दा, चालु खर्चतर्फ रु. ८ अर्ब ६४ करोड र पुँजीगत खर्चतर्फ रु. १९ अर्ब १४ करोड खर्च हुने अनुमान गरिएको छ। प्रदेशको प्रशासनिक खर्चको आकार बढ्दै गएको वर्तमान अवस्थालाई नियन्त्रण गर्न अनुत्पादक क्षेत्रका फजुल खर्चहरू कटौती गर्ने र पुँजीगत खर्चको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै विनियोजन दक्षता बढाउने कार्य प्रदेश सरकारको उच्च प्राथमिकतामा रहेको छ। साना र टुक्रे योजनाहरूको चापलाई कम गर्दै परिणाममुखी ठुला आयोजनाहरूमा स्रोत केन्द्रित गरिनेछ।

८. प्रदेशको राजस्व सङ्कलन तथा स्रोत परिचालनको यथार्थलाई हेर्दा अधिकांश वित्तीय स्रोत अझै पनि सङ्घीय अनुदानमै निर्भर रहेको अवस्था छ। प्रदेशको आन्तरिक आयको हिस्सा बढाउने ठुलो चुनौतीका बिच, चालू आर्थिक वर्षमा आन्तरिक राजस्व तथा विविध प्राप्तिबाट रु. १३ अर्ब ३६ करोड, सङ्घ सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्वबाट रु. १२ अर्ब ८० करोड र वित्तीय समानीकरण अनुदानबाट रु. ७ अर्ब ७२ करोड १९ लाख प्राप्त हुने अनुमान छ।

ख. आगामी आर्थिक वर्षको बजेटका उद्देश्य, प्राथमिकता र रणनीतिहरू

माननीय सभामुख महोदय,

माथि उल्लिखित पृष्ठभूमि र "मेड इन मधेश, समृद्ध प्रदेश" को साझा सङ्कल्पलाई साकार पार्न आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को बजेटका लागि निम्न **उद्देश्यहरू** तय गरिएको छः

९. **उत्पादन र रोजगारी वृद्धिः** कृषि र उद्योग क्षेत्रको आधुनिकीकरण र नवप्रवर्तनमार्फत प्रदेशभित्रै रोजगारी र उद्यमशीलताका अवसरहरू व्यापक रूपमा सिर्जना गर्ने।

CamScanner

१०. **मानव विकास र सामाजिक न्यायः** शिक्षा, स्वास्थ्य र पोषणको गुणस्तर सुधार गर्दै सीमान्तकृत र विपन्न वर्गलाई सामाजिक न्यायसहितको राज्यको प्रतिफल सुनिश्चित गर्ने।

११. **दिगो पूर्वाधार र वातावरणीय सन्तुलनः** साधन स्रोतलाई रणनीतिक र अधुरा आयोजनामा केन्द्रित गरी दिगो पूर्वाधार निर्माण गर्ने र चुरे संरक्षण तथा जल पुनर्भरणमार्फत वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्ने।

१२. **सुशासन र पारदर्शी सेवा प्रवाहः** शून्य ढिलासुस्ती, प्रविधिको उच्चतम प्रयोग र नतिजामुखी प्रशासनमार्फत नागरिकलाई सुशासनको प्रत्यक्ष अनुभूति गराउने।

यी उद्देश्यहरू हासिल गर्न देहाय बमोजिमका प्राथमिकताहरू निर्धारण गरिएको छः

१३. **कृषि क्षेत्रको रूपान्तरणः** बीजवृद्धि, यान्त्रीकरण, सिँचाइ विस्तार र बिचौलिया संयन्त्र खारेज गरी सिधै किसानलाई अनुदान (Direct Subsidy) उपलब्ध गराउने कार्य सरकारको उच्च प्राथमिकतामा रहेको छ।

१४. **नवप्रवर्तन र उद्यमशीलताः** 'मधेश स्टार्ट-अप फन्ड' र 'नवप्रवर्तन मधेश फन्ड' मार्फत युवाहरूलाई बीउ पुँजी (Seed Capital) र सहुलियतपूर्ण कर्जा दिई स्वरोजगार बनाउने विषयलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ।

१५. **गुणस्तरीय शिक्षा र प्राविधिक सीपः** आवासीय नमुना विद्यालय निर्माण, **स्टिम** (**S**cience, **T**echnology, **E**ngineering, **A**rts र **M**athematics) शिक्षाको प्रयोग र 'एक जिल्ला, एक प्राविधिक शिक्षालय' मार्फत श्रम बजारको माग अनुरूपको जनशक्ति उत्पादन।

१६. **सर्वसुलभ र विशिष्टीकृत स्वास्थ्य सेवाः** प्रादेशिक अस्पतालहरूको विशिष्टीकृत अस्पतालमा स्तरोन्नति, पूर्ण स्वास्थ्य बीमा कभरेज अभियान र टेलिमेडिसिन सेवाको विस्तार।

१७. **रणनीतिक र अधुरा पूर्वाधार आयोजनाः** नयाँ र पूर्व तयारी नभएका टुक्रे योजनाहरूलाई पूर्णतः निषेध गर्दै निर्माणको अन्तिम चरणमा रहेका र

CamScanner

रणनीतिक महत्त्वका सडक, सिँचाइ र खानेपानी आयोजनाहरू सम्पन्न गर्ने।

सभामुख महोदय,

उल्लिखित उद्देश्य र प्राथमिकताहरू प्राप्त गर्न बजेट कार्यान्वयनका देहायका **रणनीतिहरू** अवलम्बन गरिनेछः

१८. **नतिजामा आधारित स्रोत परिचालनः** परम्परागत बजेट विनियोजन प्रणालीलाई विस्थापित गर्दै हरेक मन्त्रालयको बजेटलाई सोझै उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सिर्जना र गरिबी निवारणको लक्ष्यसँग आबद्ध गरिनेछ।

१९. **कठोर वित्तीय अनुशासन र मितव्ययिताः** एक करोडभन्दा कम रकमका योजनामा बजेट नछर्ने, नयाँ सवारी साधन खरिदमा रोक लगाउने र अनुत्पादक खर्च कटौती गरी पुँजीगत निर्माणमा लगाउने रणनीति अख्तियार गरिनेछ।

२०. **डिजिटल र नतिजामुखी सुशासनः** प्रदेश प्रशासनमा 'शून्य फाइल पेन्डिङ' (Zero File), 'मुख्यमन्त्री ड्यासबोर्ड' मार्फत प्रत्यक्ष अनुगमन र कर्मचारीको सुविधालाई कार्यसम्पादनसँग सिधै आबद्ध गर्ने नीति लिइनेछ।

२१. **सङ्घ र स्थानीय तहसँग सघन सहकार्यः** तीन तहबिचको बजेट तथा कार्यक्रममा हुने दोहोरोपन पूर्ण रूपमा अन्त्य गर्दै 'एकीकृत बजेट म्यापिङ प्रणाली' लागू गर्ने र जनचासोका कार्यक्रमहरू स्थानीय तहमा सशर्त अनुदानको रूपमा हस्तान्तरण गर्ने रणनीति लिइएको छ ।

सभामुख महोदय,

यस गरिमामय सभाबाट पारित भएको आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को नीति तथा कार्यक्रमलाई आधार मानी स्रोतको यथार्थपरक बाँडफाँटसहित देहायका क्षेत्रगत कार्यक्रमहरू प्रस्तुत गरेको छु।

ग. कृषि, सिँचाइ तथा भूमि व्यवस्था

२२. **"उत्पादनशील मधेश, आत्मनिर्भर देश"** र **"Madhesh can feed the Nation"** अभियानलाई सार्थकता दिन धान, गहुँ, मकै लगायतका प्रमुख बालीहरूको बीउ उत्पादनमा प्रदेशलाई आत्मनिर्भर बनाउन **'बीज वृद्धि परियोजना'** कार्यान्वयनमा ल्याएको छु। यसका लागि आवश्यक कृषि पूर्वाधार निर्माण र किसानलाई उन्नत बीउ खरिदमा सिधै अनुदान दिन बजेट विनियोजन गरेको छु।

२३. कृषि अनुदानलाई वास्तविक किसानसम्म पुऱ्याउन बिचौलिया संयन्त्र खारेज गरी राज्यले दिने सेवा सुविधा सिधै उनीहरूको हातमा पुऱ्याउन **'डिजिटल किसान परिचयपत्र'** वितरण कार्यलाई पूर्णता दिइनेछ। मधेश प्रदेशलाई दूध, माछा, मासु र तरकारीमा आत्मनिर्भर बनाउन परम्परागत अनुदान प्रणालीलाई खारेज गरी **'उत्पादन र नतिजामा आधारित नगद अनुदान प्रणाली' (Direct Subsidy)** यसै आर्थिक वर्षबाट पूर्ण रूपमा लागू गरिनेछ। कृषकले उत्पादन गरी बजारमा पठाएको परिमाणका आधारमा सोझै बैङ्क खातामा प्रोत्साहन रकम पठाइनेछ।

२४. किसानहरूले बिचौलिया बिना आफ्नो कृषि उपजको बजार मूल्य सिधै प्राप्त गर्न सकुन् भन्ने उद्देश्यले प्रादेशिक 'मधेश कृषि वस्तु एक्सचेन्ज' स्थापना गरिनेछ। साथै, हावाहुरी, खडेरी र बाढी जस्ता प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने नोक्सानी न्यूनीकरण गर्न बिमा प्रिमियममा ५० प्रतिशत प्रादेशिक अनुदानसहित 'प्यारा मेट्रिक बाली बिमा' कार्यक्रमलाई व्यापक रूपमा विस्तार गरिनेछ।

२५. **"कृषिको मुख्य आधार, माटोको स्वास्थ्य सुधार"** अभियान अन्तर्गत रासायनिक मलको अत्यधिक प्रयोगले माटोमा बढेको अम्लीयपन कम गर्न र उत्पादकत्व बढाउन **'माटो परीक्षण घुम्ती प्रयोगशाला'** सञ्चालन गरिनेछ। स्थानीय स्तरमा प्राङ्गारिक र जैविक मल उत्पादन गर्ने कृषक समूह, सहकारी तथा निजी क्षेत्रलाई मेसिनरी खरिदमा ५० प्रतिशत अनुदान र विशेष सहुलियतको व्यवस्था मिलाएको छु। कृषिजन्य उद्योग स्थापनाका लागि सार्वजनिक-निजी साझेदारी (PPP) मोडेलमा पूर्वाधार विकास गर्न आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ।

CS CamScanner

२६. **"किसानको शान, मधेशको मखान"** सङ्कल्पलाई मूर्तरूप दिन मखान खेतीको व्यावसायिक विकास, प्रशोधन र ब्रान्डिङ गर्न विशिष्टीकृत जोन निर्माणका लागि आवश्यक रकम विनियोजन गरेको छु। साथै, उखु किसानहरूका लागि मल, बीउ र आधुनिक उपकरणमा सहुलियत दिन **'उखु खेती उत्पादन सुधार परियोजना'** सञ्चालनमा ल्याएको छु।

२७. कृषिमा यान्त्रीकरण बढाउन ड्रोन, सेन्सर र अन्य **'स्मार्ट कृषि प्रविधि'** प्रयोग गर्ने युवा तथा व्यावसायिक किसानलाई ५० प्रतिशतसम्म विशेष पुँजीगत अनुदान दिइनेछ। उत्पादनको सिजनमा कृषि उपजले बजार नपाएर कुहिनुपर्ने वा सस्तोमा बेच्नुपर्ने बाध्यताको अन्त्य गर्न सार्वजनिक-सहकारी साझेदारी मोडेलमा हरेक जिल्लामा न्यूनतम एउटा **'बहुउद्देश्यीय शीत भण्डार (Cold Store) तथा कृषि सङ्कलन केन्द्र'** निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिइनेछ।

२८. खण्डीकृत जग्गा र बाँझो जमिनलाई अधिकतम उपयोग गरी व्यावसायिक खेती गर्न 'मधेश प्रदेश उत्पादन तथा रोजगारी कार्यक्रम' (फ्ल्यागसिप कार्यक्रम) सञ्चालन गरिनेछ। यस अन्तर्गत ५० देखि १०० बिघासम्म जग्गा एकीकरण र चक्लाबन्दी गरी १० भन्दा बढी कृषक सम्मिलित ठुलो स्केलको खेती (जस्तैः सुगन्धित धान र प्याज), पशुपन्छी पालन र वनजन्य व्यवसाय गर्ने नमुना कृषि फर्महरू स्थापना गरिनेछ। यस्ता फर्महरूमा वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका (रिटर्नी) युवाहरूलाई जोड्दै प्रदेश सरकारले 'म्याचिङ फन्ड' को रूपमा पुँजीगत अनुदान उपलब्ध गराउनेछ।

२९. कृषि उत्पादन लागत घटाउन सिँचाइमा प्रयोग हुने विद्युत् महसुलमा छुट दिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिँदै यसका लागि नेपाल विद्युत् प्राधिकरणलाई भुक्तानी गर्न यथेष्ट रकम विनियोजन गरेको छु। डिजेल पम्पको प्रयोगलाई विस्थापित गर्न साना तथा सीमान्तकृत किसानलाई लक्षित गरी ५० प्रतिशतसम्म अनुदानमा **'सौर्य ऊर्जामा आधारित भूमिगत सिँचाइ (Solar Pump)'** कार्यक्रमलाई प्रदेशभरि व्यापक रूपमा विस्तार गरिनेछ।

CamScanner

३०. सिँचाइ आयोजनाहरूको प्रतिफल सुनिश्चित गर्न **'कमान्ड एरिया डेभलपमेन्ट प्रोग्राम'** सञ्चालन गर्न र सतह सिँचाइ नपुगेका क्षेत्रमा नयाँ सिँचाइ प्रविधि जडानमा किसानलाई अनुदान दिन रकम विनियोजन गरेको छु।

३१. तराई-मधेशको भूमिगत जल स्तर घट्दै गएको गम्भीर अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै भूमिगत जल पुनर्भरण (Groundwater Recharge) का लागि चेक ड्याम तथा रिचार्ज पोखरी निर्माण गर्न बजेट छुट्ट्याएको छु। ऐतिहासिक पोखरीहरूको सरसफाइ, सौन्दर्यीकरण र गहिरो बनाउने कार्य गरी तिनलाई सिँचाइ, माछा पालन, पर्यटन र जल चक्र सन्तुलनको बहुउद्देश्यीय उपयोगमा ल्याउने **'सार्वजनिक पोखरी संरक्षण अभियान'** लागू गरिनेछ।

३२. कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण र व्यवसायीकरण गर्दै प्रदेशलाई कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउने माथि उल्लिखित लगायत भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. ३ अर्ब ७७ करोड विनियोजन गरेको छु।

घ. उद्योग, वाणिज्य, उद्यमशीलता र रोजगारी

३३. स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित नवप्रवर्तन र उद्यमशीलतालाई प्रवर्द्धन गर्न युवाहरूमा रहेको नवीन सोचलाई समेट्दै **'मधेश स्टार्ट-अप फन्ड'** तथा **'नवप्रवर्तन मधेश फन्ड'** स्थापना गरिनेछ। यस फन्डमार्फत उत्कृष्ट व्यावसायिक योजना भएका नव उद्यमी तथा युवाहरूलाई बिना धितो सहुलियतपूर्ण ब्याजदरमा कर्जा, मेन्टरसिप र व्यवसाय सञ्चालनका लागि बीउ पुँजी (Seed Capital) का साथै प्रविधि हस्तान्तरण उपलब्ध गराइनेछ।

३४. "आफ्नै प्रदेश, आफ्नै रोजगारी" नारालाई व्यवहारमा उतार्न एक हजार भन्दा बढीलाई प्रत्यक्ष रोजगारी दिने उत्पादनमूलक उद्योगहरूलाई प्रदेश करमा छुट तथा 'रोजगारदाता सम्मान' प्रदान गरिनेछ। बजारको माग अनुरूप महिला तथा युवा लक्षित ई-कमर्स र अनलाइन मार्केटिङ तालिम

CamScanner

सञ्चालन गरी कम्तीमा एक हजार **'नयाँ डिजिटल उद्यमी'** तयार गर्न विशेष तालिम कार्यक्रमका लागि पर्याप्त रकम छुट्ट्याइएको छ।

३५. स्वदेशी तथा विदेशी लगानीकर्तालाई प्रदेशमा आकर्षित गर्न विद्यमान लगानी सम्बन्धी कानुनमा आवश्यक संशोधन गरिनेछ। प्रदेशमा लगानीमैत्री वातावरण निर्माण गर्न उद्योगी व्यवसायीहरूलाई एउटै छानामुनिबाट सम्पूर्ण सेवा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले 'एकद्वार सेवा प्रणाली' सञ्चालनमा ल्याइनेछ। यसै एकद्वार प्रणालीमार्फत एकै दिनमा उद्योग दर्ता र फर्म दर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

३६. प्रदेशका विशिष्ट उत्पादनहरू जस्तैः आँप, मखान, माछा, उखु लगायतका वस्तुहरूलाई ब्रान्डिङ, प्याकेजिङ र गुणस्तर प्रमाणीकरण गरी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा प्रवर्द्धन गरिनेछ। उत्पादक र खरिदकर्तालाई प्रत्यक्ष जोड्न आधुनिक सुविधा सम्पन्न 'मधेश ट्रेड हब' निर्माण गरिनेछ। महिला, सीमान्तकृत समुदाय र साना उद्यमीद्वारा सञ्चालित घरेलु तथा साना उद्योगका उत्पादनलाई बजार सुनिश्चित गर्न प्रदेश सरकार र अन्तर्गतका सम्पूर्ण निकायहरूले खरिद गर्ने सामानमा 'स्वदेशी तथा प्रादेशिक वस्तु उपयोग अनिवार्य' गर्ने नीतिलाई कडाइका साथ लागू गरिनेछ।

३७. मधेशलाई नेपालको औद्योगिक र लजिस्टिक्स केन्द्रको रूपमा विकास गर्न 'वीरगन्ज-सिमरा-हेटौंडा औद्योगिक कोरिडोर' र पथलैयामा 'बहु-मोडल लजिस्टिक्स हब' निर्माणको कार्यलाई तीव्रता दिइनेछ। सीमा पार आर्थिक सम्भावनालाई पुँजीकृत गर्न भारतको बिहारसँगको संयुक्त साझेदारीमा कृषि आपूर्ति शृङ्खला र पर्यटन जोड्ने 'मधेश-बिहार आर्थिक कोरिडोर' को अवधारणा अघि बढाइनेछ।

३८. प्रदेशभित्र रहेका बेरोजगार जनशक्तिको यकिन तथ्याङ्क सङ्कलन गरी उनीहरूको सीप र योग्यताको विवरणसहितको अनलाइन 'प्रादेशिक श्रम बैङ्क' स्थापना गरिनेछ। प्रदेश सरकार, स्थानीय तह र निजी क्षेत्रबाट सञ्चालन हुने विकास निर्माणका आयोजनाहरूमा यही श्रम बैङ्कमार्फत जनशक्ति परिचालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।

३९. वैदेशिक रोजगारीबाट ज्ञान, सीप र पुँजी आर्जन गरी फर्केका युवाहरूको अनुभवलाई स्वदेशमै सदुपयोग गर्न 'रिटर्नी सीप-पुँजी परिचालन कार्यक्रम'

CamScanner

सञ्चालन गरिनेछ। उनीहरूले सिकेको सीपसँग सम्बन्धित उद्यम सञ्चालन गर्न चाहेमा प्रदेश सरकारले विशेष सहुलियतपूर्ण कर्जा र प्रविधि उपलब्ध गराउनेछ।

४०. उद्योग, वाणिज्य तथा पर्यटन क्षेत्रको विकास र प्रवर्द्धनका लागि माथि उल्लिखित लगायत उद्योग, वाणिज्य तथा पर्यटन मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. २ अर्ब ४४ करोड विनियोजन गरेको छु।

ङ. शिक्षा, सीप विकास र संस्कृति

४१. "अप्पन बच्चाके स्कुल पठाऊ, साक्षरता के दीप जलाऊ" नारालाई सार्थक बनाउन विपन्न र सीमान्तकृत समुदायका बालबालिकालाई लक्षित गरी सघन साक्षरता अभियान सञ्चालन गर्न बजेट विनियोजन गरिएको छ।

४२. सामुदायिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थीको ड्रपआउट दर (बिचैमा कक्षा छाड्ने दर) रोक्न सङ्घीय सरकारले सञ्चालन गरेको दिवा खाजा कार्यक्रममा प्रदेश सरकारबाट प्रति विद्यार्थी थप रकम अनुदान दिइनेछ। यो अनुदान रकमबाट 'पोषणयुक्त स्थानीय उत्पादनमा आधारित खाजा' खुवाउनुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ।

४३. शिक्षक दरबन्दी न्यून रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा पठनपाठनलाई निरन्तरता दिन 'प्रदेश स्वयंसेवक शिक्षक' र विद्यार्थीको नियमित स्वास्थ्य परीक्षणका लागि 'विद्यालय नर्स' कार्यक्रमलाई आधारभूत तहसम्म विस्तार गर्न आवश्यक पारिश्रमिक तथा व्यवस्थापन खर्चको प्रबन्ध मिलाइएको छ।

४४. शिक्षक दरबन्दी न्यून रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा पठनपाठन सुधार्न विशेष गरी विज्ञान, गणित र अङ्ग्रेजी विषयका लागि 'प्रदेश स्वयंसेवक शिक्षक' परिचालन गरिनेछ। साथै, गरिब तथा पिछडिएका घरपरिवारका जेहेन्दार विद्यार्थीहरूलाई इन्जिनियरिङ, मेडिसिन जस्ता उच्च प्राविधिक विषयमा अध्ययन गराउन छुट्टै 'प्रदेश छात्रवृत्ति कोष' स्थापना गरिनेछ।

४५. सामुदायिक विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर उकास्न विज्ञान, प्रविधि, इन्जिनियरिङ, कला र गणित (STEAM) पद्धतिमा आधारित प्रयोगात्मक

CS CamScanner

शिक्षण सिकाइ सञ्चालन गर्न र डिजिटल तथा स्मार्ट बोर्डहरू जडान गर्न लक्षित अनुदानको व्यवस्था मिलाइएको छ।

४६. प्रदेशका प्रत्येक जिल्लामा कम्तीमा एउटा विद्यालयलाई 'मुख्यमन्त्री नमुना विद्यालय' घोषणा गरी 'आवासीय नमुना विद्यालय' (Residential Model School) को रूपमा स्तरोन्नति तथा भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ। यस्ता विद्यालयहरूमा स्मार्ट बोर्ड, ई-लाइब्रेरी, विज्ञान प्रयोगशाला र कम्प्युटर ल्याब स्थापना गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको छ।

४७. बेरोजगार युवालाई स्वदेशमै रोजगारी दिलाउन **'एक जिल्ला, एक प्राविधिक शिक्षालय'** नीतिलाई प्रभावकारी रूपमा अघि बढाइनेछ। कृषि, सूचना प्रविधि, अटो मोबाइल र हस्पिटालिटी जस्ता श्रम बजारमा उच्च माग भएका विषयहरूमा छोटो अवधिका परिणाममुखी सीपमूलक तालिमहरू सञ्चालन गरिनेछ।

४८. मधेशको समृद्ध भाषा (मैथिली, भोजपुरी, बज्जिका), कला, साहित्य र संस्कृतिको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्न 'मधेश प्रज्ञा प्रतिष्ठान' लाई साधन स्रोत सम्पन्न बनाइनेछ। लोपोन्मुख संस्कृतिहरूको डिजिटल अभिलेखालय स्थापना गर्दै प्रदेशस्तरमा अन्तर्राष्ट्रिय सांस्कृतिक महोत्सव आयोजना गरिनेछ।

४९. शिक्षा, सीप विकास, भाषा, कला र संस्कृतिको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका लागि माथि उल्लिखित लगायत शिक्षा तथा संस्कृति कल्याण मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. २ अर्ब ९० करोड विनियोजन गरेको छु।

च. स्वास्थ्य, जनसङ्ख्या र सामाजिक न्याय

५०. "मेरो स्वास्थ्य - मेरो जिम्मेवारी" नारालाई सार्थकता दिन स्थानीय तहको सह-लागतमा सबै वडाहरूमा 'नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र' स्थापना तथा उपकरण खरिद गरिनेछ। मधेश प्रदेशका नागरिकले विशिष्टीकृत उपचारका लागि अन्यत्र जानुपर्ने बाध्यताको अन्त्य गर्न प्रादेशिक अस्पताल जनकपुरलाई मुटु, मिर्गौला र क्यान्सर रोगको उपचार सेवासहितको सुविधा सम्पन्न शिक्षण अस्पतालमा स्तरोन्नति गरिनेछ।

CS CamScanner

यसका अतिरिक्त प्रादेशिक अस्पतालहरूमा ज्येष्ठ नागरिक, अति विपन्न र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि विशिष्टीकृत उपचार युनिट निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ।

५१. तराई-मधेशमा मुख्य स्वास्थ्य समस्याको रूपमा रहेको सर्प दंश (Snakebite) को उपचारलाई सर्वसुलभ बनाउन आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा एन्टि-स्नेक भेनम (Anti-snake venom) सहितको 'सर्प दंश उपचार केन्द्र' विस्तार गरिनेछ। साथै, डेंगु तथा औलो जस्ता सरुवा रोग नियन्त्रणमा विशेष ध्यान दिइनेछ।

५२. सङ्घीय सरकारसँगको समन्वयमा मिर्गौला रोग उपचार केन्द्र र ट्रमा सेन्टरको निर्माण सुरु गर्न तथा रामराजाप्रसाद सिंह स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको पूर्वाधार विकास कार्यलाई गति दिइनेछ।

५३. अति विपन्न, दलित र सीमान्तकृत समुदायलाई गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा ल्याउन उनीहरूको स्वास्थ्य बीमाको प्रिमियम प्रदेश सरकारले बेहोर्ने गरी स्थानीय तहसँगको लागत साझेदारीमा 'पूर्ण स्वास्थ्य बीमा कभरेज अभियान' लागू गरिनेछ।

५४. ग्रामीण क्षेत्रका स्वास्थ्य चौकी तथा आधारभूत अस्पतालहरूलाई प्रादेशिक अस्पतालसँग भर्चुअल माध्यमबाट जोड्न 'टेलिमेडिसिन सेवा' विस्तार गरिनेछ। बिरामीले समयमै एम्बुलेन्स नपाउने समस्या अन्त्य गर्न प्रदेशका सबै सरकारी तथा निजी एम्बुलेन्सहरूलाई जिपिएस प्रणालीमा आबद्ध गरी कल प्राप्त हुनासाथ नजिकको एम्बुलेन्स परिचालन हुने व्यवस्था मिलाउन 'एकीकृत प्रादेशिक एम्बुलेन्स प्रेषण केन्द्र' सञ्चालन गरिनेछ।

५५. प्रदेशको मानव पुँजी निर्माणलाई रणनीतिक महाअभियानका रूपमा अघि बढाउन **'मधेश पोषण मिसन २०८३'** सञ्चालन गरिनेछ। यस अभियान अन्तर्गत मातृ तथा शिशु मृत्युदर घटाउन गर्भधारणदेखि शिशुको दुई वर्षसम्मको अवधिलाई लक्षित गरी **'गर्भवती आमा पोषण प्याक'** वितरण गरिनुका साथै विद्यमान **'मुख्यमन्त्री पोषण कोसेली'** कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ। यसका अतिरिक्त, प्रदेशभरिका महिलाहरूको स्वास्थ्य रक्षाका लागि **'निःशुल्क स्तन तथा पाठेघरको मुखको क्यान्सर स्क्रिनिङ घुम्ती शिविर'** सञ्चालन गरिनेछ।

CamScanner

५६. दिवा खाजा कार्यक्रमलाई स्थानीय कृषि उत्पादनसँग जोड्दै रैथाने उद्योगहरूबाट उत्पादित पौष्टिक युक्त पीठो प्रयोग गरी **'खेतदेखि थालसम्म विद्यालय खाजा'** कार्यक्रमलाई अनिवार्य गरिनेछ। यसका लागि **'एक पालिका, एक पोषण उत्पादन केन्द्र'** स्थापना गर्न सार्वजनिक-निजी साझेदारी (PPP) गरिनेछ।

५७. विगतको 'मुख्यमन्त्री बेटी पढाऊ, बेटी बचाऊ' कार्यक्रमलाई परिमार्जन गर्दै **"शिक्षित छोरीः सुरक्षित मधेश, उद्यमशील नारीः समृद्ध प्रदेश"** सङ्कल्पका साथ महिलाहरूलाई प्राविधिक सीप सिकाउन र सहुलियतपूर्ण कर्जाको ब्याज अनुदान उपलब्ध गराउन 'मुख्यमन्त्री महिला स्वरोजगार कार्यक्रम' कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ, जसअन्तर्गत सामुदायिक विद्यालयबाट अध्ययन गरेका र प्राविधिक शिक्षा पढ्न चाहने छात्राहरूलाई पूर्ण छात्रवृत्तिको व्यवस्था समेत मिलाइनेछ।

५८. सडक आश्रित मानवहरूको उद्धार तथा पुनर्स्थापनाका लागि 'सुरक्षित आवास' निर्माण गरिनेछ भने सडक बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिकको पारिवारिक पुनर्मिलन र सामाजिक पुनर्स्थापनाका लागि स्थानीय तहसँग सघन सहकार्य गरिनेछ।

५९. सघन दलित बस्तीलाई लक्षित गरी 'नमुना होमस्टे' सञ्चालन गर्ने तथा प्रदेश दलित सशक्तीकरण ऐन' को प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्दै अति विपन्न र भूमिहीन दलित परिवारका लागि 'जनता आवास तथा आयआर्जन कार्यक्रम' सञ्चालन गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

६०. बढ्दो लागु औषध दुर्व्यसन र मानसिक स्वास्थ्य समस्या न्यूनीकरणका लागि विद्यालय र सार्वजनिक स्थलहरूमा योग तथा ध्यान अभियान सञ्चालन गरिनेछ। साथै, प्रदेशस्तरीय अपाङ्ग पुनर्स्थापना केन्द्र स्थापना गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ।

६१. न्यायमा पहुँच नभएका सीमान्तकृत, दलित, महिला, गरिब तथा असहाय नागरिकको न्याय पाउने अधिकार सुनिश्चित गर्न सबै जिल्लाहरूमा कानुनी सहायता डेस्क स्थापना गरी निःशुल्क वकिल उपलब्ध गराउनुका साथै स्थानीय तहका न्यायिक समितिहरूसँगको समन्वयमा 'घुम्ती निःशुल्क कानुनी सहायता शिविर' सञ्चालन गरिनेछ।

CamScanner

६२. विगतमा सञ्चालित 'महेन्द्र नारायण निधि आवास' र 'मदन भण्डारी आवास' कार्यक्रमलाई एकीकृत तथा सुदृढ गर्दै, प्रदेशभित्रका विपन्न तथा घरविहीन नागरिकलाई सुरक्षित आवासको व्यवस्था मिलाउन **'मुख्यमन्त्री आवास कार्यक्रम'** सञ्चालन गरिनेछ।

६३. प्रदेशका नागरिकको आधारभूत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा पहुँच सुनिश्चित गर्न माथि उल्लिखित लगायत स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. ५ अर्ब ९५ करोड विनियोजन गरेको छु।

छ. भौतिक पूर्वाधार, यातायात र ऊर्जा

६४. सीमित स्रोत र साधनलाई अनुत्पादक रूपमा छरिएर खर्च गर्ने प्रवृत्तिको अन्त्य गर्दै निर्माणाधीन अधुरा आयोजनाहरूलाई सम्पन्न गर्न उच्च प्राथमिकता दिइएको छ। स-साना टुक्रे योजनामा बजेट छर्ने प्रवृत्तिको अन्त्य गर्दै चालु प्रकृतिका र क्रमागत आयोजना तथा कार्यक्रमबाहेक रु.१ करोडभन्दा कम रकमका विकास निर्माण योजनाहरूमा बजेट विनियोजन गरिने छैन। सडक, पुल र भवन निर्माणका सम्पूर्ण योजनाहरूलाई 'बहु वर्षीय प्रादेशिक पूर्वाधार गुरुयोजना' मा समावेश गरेर मात्र कार्यान्वयनमा लैजाने व्यवस्था मिलाइएको छ।

६५. प्रदेशको कृषि उत्पादनलाई बजारसम्म सहज रूपमा पुऱ्याउन पूर्व-पश्चिम राजमार्ग र हुलाकी राजमार्गलाई जोड्ने उत्तर-दक्षिण सडक सञ्जालहरूको स्तरोन्नति गरी 'मधेश कृषि कोरिडोर' को रूपमा विकास गरिनेछ। प्रादेशिक सडक सञ्जाल गुरुयोजना अन्तर्गत निर्माणाधीन सडकहरूको स्तरोन्नति र प्रत्येक निर्वाचन क्षेत्रमा बाह्रै महिना चल्ने पक्की पुल निर्माणका लागि बजेट विनियोजन गरेको छु। हुलाकी राजमार्ग अन्तर्गत पर्ने धनुषा र सिरहा जोड्ने कमला नदीमा वैकल्पिक पुल निर्माण गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरेको छु।

६६. प्रदेश सरकार मातहतका सडकहरूलाई बाह्रै महिना सुरक्षित र यातायात योग्य राख्न खाल्डाखुल्डी देखिए लगत्तै मर्मत गर्ने प्रणाली विकास गर्न 'सडक मर्मत द्रुत टोली' गठन गरी परिचालन गरिनेछ। प्रदेशका प्रमुख

CamScanner

व्यापारिक केन्द्र र जनघनत्व बढी भएका सहरहरूमा बढ्दो ट्राफिक चापलाई व्यवस्थित गर्न सार्वजनिक-निजी साझेदारी मोडलमा विद्युतीय सवारी चार्जिङ स्टेसन, विश्रामलय र स्मार्ट पार्किङ सुविधासहितको 'स्मार्ट प्रादेशिक बसपार्क' निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ।

६७. आगामी दिनमा निर्माण हुने प्रदेश सरकारका सबै प्रशासनिक तथा सार्वजनिक भवनहरू र पर्यटकीय स्थलहरू अनिवार्य रूपमा अपाङ्गता तथा बालबालिकामैत्री, भूकम्प प्रतिरोधी, वर्षाको पानी सङ्कलन गर्ने प्रविधि (Rain-water Harvesting) र सौर्य ऊर्जा जडित हुने गरी 'हरित भवन मापदण्ड' कडाइका साथ लागू गरिनेछ।

६८. तराई-मधेशमा सुख्खायाममा हुने खानेपानीको चरम अभाव र आर्सेनिकको समस्यालाई दीर्घकालीन रूपमा समाधान गर्न स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा **'एक गाउँ, एक डिप बोरिङ' र स्वच्छ खानेपानी अभियान'** सञ्चालन गरी घरघरमा धारा जडान गरिनेछ। नवीकरणीय ऊर्जाको प्रयोग बढाउन र विद्युत् महसुल खर्च घटाउन प्रदेशका सम्पूर्ण सरकारी कार्यालय, अस्पताल र ठुला विद्यालयहरूको छानामा 'रुफटप सोलार प्रणाली' जडान गर्नुका साथै उत्पादित विद्युत् ग्रिडमा पठाउन नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँगको समन्वयमा नेट मिटरिङ प्रणाली लागू गरिनेछ।

६९. यातायात व्यवस्था कार्यालयहरूमा हुने भिडभाड र बिचौलियाको प्रभावलाई निरुत्साहित गर्न सवारी चालक अनुमति पत्र, ब्लु बुक नवीकरण र सवारी साधन दर्ता प्रक्रियालाई पूर्ण रूपमा अनलाइन भुक्तानी र टोकन प्रणालीमा रूपान्तरण गरिनेछ।

७०. यातायात व्यवस्था कार्यालयका सेवाहरूलाई बिचौलियामुक्त बनाउन पूर्ण रूपमा अनलाइन प्रणालीमा रूपान्तरण गर्दै सार्वजनिक-निजी साझेदारीमा भेइकल फिटनेश टेष्टिङ्ग सेन्टर र अटोमेटेड ड्राइभिङ टेस्ट ट्र्याक (Automated Driving Test Track) सम्बन्धी व्यवस्था गरिनेछ।

७१. वातावरण प्रदूषण कम गर्न सार्वजनिक यातायातमा विद्युतीय सवारीलाई विशेष प्रोत्साहन गर्दै विद्युतीय बस सञ्चालन गर्नेलाई रुट परमिटमा छुट दिने र मुख्य राजमार्ग तथा सहरी क्षेत्रमा आधुनिक चार्जिङ स्टेसन निर्माण गरिनेछ। यातायात क्षेत्रमा विद्यमान सिन्डिकेट तोड्न, भाडदारलाई

CamScanner

पारदर्शी बनाउन र नागरिकलाई सुरक्षित तथा सुलभ सार्वजनिक यातायात सेवाको प्रत्याभूति दिलाउन आवश्यक कानुन तर्जुमा गरिनेछ। पेट्रोलियममा आधारित सवारी साधनलाई विद्युतीय साधनमा परिवर्तन गर्न प्रोत्साहनको व्यवस्था मिलाएको छु।

७२. मधेश प्रदेशको स्थायी राजधानी जनकपुरधाममा प्रदेश सरकारको आफ्नै स्थायी प्रशासनिक संरचना निर्माण कार्यलाई आगामी आर्थिक वर्षमा उच्च प्राथमिकता दिइनेछ। प्रदेश सभा भवन, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय र अन्य मन्त्रालयहरू रहने गरी एकीकृत 'प्रादेशिक प्रशासनिक केन्द्र' (मधेश भवन) निर्माणको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) अद्यावधिक गरी निर्माण कार्यको शीघ्र थालनी गरिनेछ। जग्गा प्राप्तिमा रहेका कानुनी तथा व्यवहारिक जटिलताहरूलाई सङ्घीय सरकार र स्थानीय तहसँगको उच्चस्तरीय समन्वयमा तत्काल समाधान गरिनेछ।

७३. बाढी, डुबान र आगलागी जस्ता विपद्का कारण क्षतिग्रस्त भएका सडक, पुल, विद्यालय तथा स्वास्थ्य चौकी लगायतका सार्वजनिक भौतिक संरचनाहरूको तत्काल मर्मत सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्न 'प्रादेशिक विपद् पुनर्निर्माण कोष' को स्थापना गर्न पर्याप्त बजेट विनियोजन गरेको छु।

७४. सडक सञ्जाल विस्तार, पक्की पुल निर्माण लगायत समग्र भौतिक पूर्वाधार क्षेत्रको विकासका लागि माथि उल्लिखित लगायत भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. १२ अर्ब ०१ करोड विनियोजन गरेको छु।

७५. नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी, कृषि योग्य भूमिमा भरपर्दो सिँचाइ सुविधा र ऊर्जाको पहुँच सुनिश्चित गर्न माथि उल्लिखित लगायत ऊर्जा, सिँचाइ तथा खानेपानी मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. ३ अर्ब ७७ करोड विनियोजन गरेको छु।

७६. प्रदेशमा श्रम क्षेत्रको व्यवस्थित विकास, सुरक्षित वैदेशिक रोजगारीको सहजीकरण र यातायात क्षेत्रको सुधार तथा सुदृढीकरणका लागि श्रम तथा यातायात मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. ३३ करोड १० लाख विनियोजन गरेको छु।

CamScanner

ज. पर्यटन, वन र वातावरण संरक्षण

७७. बाराको ऐतिहासिक सिम्रौनगढलाई खुला सङ्ग्रहालयको रूपमा विकास गर्न र चुरेको फेदीमा पर्या-पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि 'मधेश ट्रेल' पदमार्गको पूर्वाधार निर्माण तथा ब्रान्डिङ गरिनेछ। जनकपुरधामको जानकी मन्दिर, बाराको गढीमाई, पर्साको पर्सा वन्यजन्तु आरक्षण, सप्तरीको छिन्नमस्ता, सिरहाको सलहेश फूलबारी, रौतहटको नुन थर, गोल्मेराजा बौद्ध विहार, महोत्तरीको रौजामजार र रौतहटको शिव नगर लगायतका ऐतिहासिक र धार्मिक शक्ति पीठहरूलाई जोडेर 'मधेश धार्मिक तथा सांस्कृतिक पर्यटन सर्किट' निर्माण गरिनेछ। यस सर्किटमा पर्यटकको सुविधाका लागि आरामदायी पर्यटक बस सेवा सञ्चालन गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ। साथै, लुम्बिनी, सुनसरीको राम धुनी र जनकपुरधामलाई भारतको अयोध्या र सीतामढीसँग जोड्न क्रस-बोर्डर टुरिजम प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

७८. **"एक रुख विनाश, दश रुख विकास"** सङ्कल्पलाई कडाइका साथ कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकार मातहतका सबै पूर्वाधार आयोजनाहरूको लागत अनुमानमै काटिने रुखको दश वृक्षारोपण र ५ वर्षसम्मको संरक्षण खर्च अनिवार्य रूपमा समावेश गरिनेछ। चुरे क्षेत्रको जथाभाबी दोहन रोक्न र मधेशको निरन्तर घट्दो भूमिगत जल स्तरलाई सन्तुलनमा राख्न सङ्घ र स्थानीय तहको लागत साझेदारीमा 'चुरे संरक्षण तथा जल पुनर्भरण ड्याम निर्माण' कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ।

७९. वन क्षेत्रको अतिक्रमण रोक्न र सीमान्तकृत तथा वन पैदावारमा आश्रित समुदायको आयआर्जन बढाउन खाली वन क्षेत्र र नदी उकास जग्गामा 'कबुलियती वन र कृषि वन' कार्यक्रम सञ्चालन गरी जडीबुटी र फलफूल खेतीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।

८०. वातावरणीय सन्तुलन र स्थानीय आयआर्जन अभिवृद्धिका लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूको क्षमता विकास तथा सशक्तीकरण गर्दै, सामुदायिक वनमा आधारित साना तथा घरेलु उद्यम सञ्चालन मार्फत 'हरित रोजगारी' सिर्जना गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ।

CamScanner

८१. बढ्दो वातावरणीय प्रदूषण नियन्त्रण गर्न स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा **'प्लास्टिक मुक्त मधेश'** अभियान सञ्चालन गर्दै प्लास्टिकको विकल्पको रूपमा अल्लो, जुट, सुर्तीको डाँठ वा कागजका झोला उत्पादन गर्ने स्थानीय उद्योगहरूलाई मेसिनरी खरिदमा विशेष पुँजीगत अनुदान दिइनेछ।

८२. बढ्दो सहरीकरण, औद्योगिक प्रदूषण र तापक्रम वृद्धिलाई न्यूनीकरण गर्न हरेक नगरपालिकामा कम्तीमा एउटा 'स्मार्ट इको-पार्क' निर्माण गर्नुका साथै मुख्य राजमार्ग र सहरी सडक किनारमा छहारी दिने बिरुवा रोप्ने अभियान सञ्चालन गरिनेछ। सहरी क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापनलाई दीर्घकालीन समाधान गर्दै आम्दानीसँग जोड्न जैविक फोहोरबाट कम्पोस्ट मल तथा बायो ग्यास उत्पादन गर्ने 'फोहोरबाट मोहोर' कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ र विद्युतीय फोहोरको सुरक्षित व्यवस्थापन गरिनेछ।

८३. मधेश प्रदेशमा पानीको विकराल समस्यालाई दीर्घकालीन रूपमा समाधान गर्न 'मधेशको आधार पानी' भन्ने नाराका साथ चुरेमुनिको भूगोलमा बागमतीदेखि कोसीसम्मका नदीहरू जोड्ने **'आन्तरिक नहर (Inter-Basin River Canal) परियोजना'** को सम्भाव्यता अध्ययन सुरु गरिनेछ। प्रदेशको 'जीवन रेखा' हुने यस आयोजनालाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा अघि बढाउन सङ्घीय सरकारसँग समन्वय गरिनेछ। भूमिगत पानी भण्डारणको दिगोपनका लागि ठुला क्षमताका व्यावसायिक बोरिङहरूमा 'पानी पुनर्भरण कर' लगाउने विषयमा कानुन निर्माण गरिनेछ र यसरी प्राप्त हुने रकम पानी संरक्षण परियोजनाहरूमा मात्र खर्च गरिनेछ।

८४. जलवायु परिवर्तनका विश्वव्यापी असरहरूबाट तराई-मधेशमा बढ्दै गएको बाढी, डुबान, खडेरी, आगलागी, शीत लहर र गर्मीयाममा चल्ने 'लू' जस्ता प्राकृतिक प्रकोपहरूको जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारीलाई उच्च प्राथमिकता दिइनेछ। विपद्को समयमा तत्काल उद्धार, राहत र प्रभावित नागरिकको पुनर्स्थापना कार्यलाई प्रभावकारी एवं शीघ्र बनाउन 'प्रादेशिक विपद् व्यवस्थापन कोष' स्थापना गरिनेछ। विपद् पूर्वतयारीका लागि स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा पूर्व सूचना प्रणाली (Early Warning

CamScanner

System) जडान र प्रतिकार्य योजना (Response Plan) कडाइका साथ लागू गरिनेछ।

८५. प्रदेशको मौलिक संस्कृति र परिकारलाई पर्यटनसँग जोड्न सम्भाव्य पर्यटकीय गन्तव्यहरूमा 'सामुदायिक होमस्टे' सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। स्थानीय मौलिक परिकारहरूको व्यवसायीकरण र ब्रान्डिङ गर्ने स्थानीय उद्यमीहरूलाई विशेष पुँजीगत अनुदानको व्यवस्था मिलाएको छु।

८६. स्वदेशी तथा प्रादेशिक उत्पादनलाई बजार सुनिश्चित गर्न, प्रदेश सरकार र अन्तर्गतका निकायहरूले सार्वजनिक खरिद गर्दा मधेश प्रदेशभित्रका साना तथा मझौला उद्योग (SMEs) का उत्पादनहरूलाई प्रचलित बजार मूल्यभन्दा निश्चित प्रतिशत महँगो भए पनि खरिद गर्नुपर्ने 'मूल्य प्राथमिकता' सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था गरिनेछ।

८७. पर्यटन आगमन बढाउन आन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धनका साथै पि.पि.पि. (PPP) मोडलमा वेडिङ पार्क (वेडिङ डेस्टिनेसन प्रवर्द्धन), थिम पार्क, वाटर पार्क, होटेल र धर्मशाला निर्माण गर्न लगानीकर्तालाई आमन्त्रण गरी जग्गा लिजमा उपलब्ध गराउन समन्वय गरिनेछ। साथै, स्थानीय कला र संस्कृति झल्कने उत्पादनहरू जस्तैः स्वीट्स र प्याकेटमा मिथिला कला, धूपको काठको कलात्मक धनु, मिथिला माटोको राम-जानकी र हनुमानका मूर्तिहरू उत्पादन गर्न सामूहिक मोडल अपनाई प्रदेश सरकारबाट 'सर्टिफाइड सोभिनियर' का रूपमा ब्रान्डिङ गरिनेछ।

८८. वन, जैविक विविधता र वातावरण संरक्षणका लागि माथि उल्लिखित लगायत वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. १ अर्ब ३३ करोड विनियोजन गरेको छु।

झ. गृह, सञ्चार, कानुन तथा प्रदेश प्रशासन

८९. मधेश प्रदेशका मुख्य सहर, राजमार्ग र सीमा नाकाहरूमा हुने आपराधिक गतिविधि नियन्त्रण गर्न र नागरिक सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन 'एकीकृत स्मार्ट सिसिटिभी निगरानी प्रणाली' जडान गरिनेछ। यस प्रणालीलाई प्रदेश प्रहरीको केन्द्रीय कन्ट्रोल रुमसँग प्रत्यक्ष रूपमा जोडी समग्र सुरक्षा व्यवस्थालाई थप प्रविधिमैत्री, भरपर्दो र चुस्त बनाइनेछ।

CS CamScanner

९०. शान्ति सुरक्षालाई सुदृढ बनाउन मधेश प्रदेश प्रहरी ऐन कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। यसै आर्थिक वर्षदेखि नयाँ प्रदेश प्रहरीको भर्ना प्रक्रिया सुरु गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु।

९१. बाढी, आगलागी, सडक दुर्घटना लगायतका विपद्को समयमा तत्काल उद्धार तथा राहत कार्य सञ्चालन गर्न प्रदेशका ८ वटै जिल्लामा आधुनिक उद्धार उपकरण र तालिमप्राप्त जनशक्तिसहितको 'प्रादेशिक द्रुत उद्धार कार्यदल' (Rapid Response Team) गठन गरी जुनसुकै बेला तयारी अवस्थामा राखिनेछ।

९२. सूचना प्रविधिको बढ्दो प्रयोगसँगै यसको दुरुपयोगबाट हुने साइबर अपराध न्यूनीकरण गर्न प्रदेशभरि 'डिजिटल साक्षरता र साइबर सुरक्षा सचेतना अभियान' सञ्चालन गरिनेछ। प्रादेशिक आमसञ्चार प्रतिष्ठानमार्फत प्रदेशमा कार्यरत श्रमजीवी पत्रकारहरूको व्यावसायिक क्षमता अभिवृद्धि, स्वास्थ्य बीमा र फेलोसिपका कार्यक्रमहरू लागू गरिनेछ।

९३. प्रदेश सरकारको अधिकार सूचीभित्र पर्ने अत्यावश्यक कानुनहरू तर्जुमा गर्न र पुराना कानुनहरूको समयानुकूल परिमार्जन गर्न विज्ञ कार्यदल गठन गरिनेछ। प्रदेशका कानुनहरूलाई जनमुखी बनाउन कानुन तर्जुमा गर्दा 'ई-पोर्टल' मार्फत आम नागरिकको सुझाव र पृष्ठपोषण लिने प्रणालीलाई अनिवार्य गरिनेछ।

९४. प्रदेशको शान्ति सुरक्षा, सुशासन, सञ्चार प्रविधिको विकास र प्रभावकारी कानुन तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका लागि माथि उल्लिखित लगायत गृह, सञ्चार तथा कानुन मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. ६८ करोड ३४ लाख विनियोजन गरेको छु।

ञ. युवा तथा खेलकुद

९५. युवाहरूलाई खेलकुदप्रति आकर्षित गर्न र स्थानीय स्तरबाटै प्रतिभा पहिचान गर्न प्रत्येक स्थानीय तहमा 'एक पालिका, एक सुविधा सम्पन्न खेल मैदान' निर्माण कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाइनेछ।

CS CamScanner

९६. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका खेलकुद प्रतियोगितामा पदक हासिल गर्ने प्रदेशका खेलाडीहरूको मनोबल उच्च राख्न **'प्रादेशिक खेलाडी प्रोत्साहन तथा जीवन निर्वाह भत्ता'** उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ।

९७. प्रदेशको समग्र विकास र सामाजिक रूपान्तरणमा युवाहरूको ऊर्जालाई उपयोग गर्न 'मधेश युवा स्वयंसेवक तथा नेतृत्व विकास कार्यक्रम' सञ्चालन गरिनेछ। यस अन्तर्गत युवाहरूलाई विपद् व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र सामाजिक चेतना अभियानमा परिचालन गरिनेछ। युवाहरूमा रहेको नवीन सोचलाई समेट्दै उत्कृष्ट व्यावसायिक योजना भएका नवउद्यमीहरूलाई प्रवर्द्धन गर्न **'मधेश स्टार्ट-अप फण्ड' तथा 'नवप्रवर्तन मधेश फन्ड'** स्थापना गरिनेछ।यस फन्डमार्फत युवाहरूलाई व्यवसाय सञ्चालनका लागि बीउ पुँजी (Seed Capital), मेन्टरसिप र बिना धितो सहुलियतपूर्ण कर्जा उपलब्ध गराइनेछ।

९८. १८ देखि ३५ वर्षका बेरोजगार युवाहरूलाई लक्षित गरी पूर्वाधार निर्माण र विकास कार्यमा आबद्ध गर्ने गरी '१०० दिने युवा रोजगार ग्यारेन्टी' कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। युवाहरूको प्राविधिक सीपलाई प्रत्यक्ष रोजगारसँग जोड्न व्यावसायिक प्रतिष्ठानहरूसँगको सहकार्यमा ६ महिने 'सशुल्क प्रशिक्षार्थी' कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

९९. मधेश प्रदेशमा प्रस्तावित एघारौं राष्ट्रिय खेलकुदलाई सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्न आवश्यक पर्ने खेल पूर्वाधार निर्माणका लागि सङ्घीय सरकारसँग स्रोत सुनिश्चितता गर्दै प्रभावकारी व्यवस्थापन गरिनेछ। रामजानकी बहुउद्देशीय अन्तर्राष्ट्रिय रंगशाला, नारायणी रंगशाला लगायतका रंगशाला निर्माण तथा स्तरोन्नतिका लागि यथोचित बजेट विनियोजन गरेको छु।

१००. प्रदेशमा खेलकुदको विकास, खेल पूर्वाधार निर्माण तथा समाजकल्याणका क्षेत्रमा माथि उल्लिखित लगायत खेलकुद तथा समाजकल्याण मन्त्रालय अन्तर्गतबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रमका लागि रु. १ अर्ब ४० करोड विनियोजन गरेको छु।

CamScanner

ट. सहकारी नियमन र वित्तीय सुशासन

१०१.सहकारी क्षेत्रमा देखिएको वित्तीय विचलन र बचतकर्ताको रकम हिनामिना गर्ने प्रवृत्तिलाई पूर्ण रूपमा नियन्त्रण गर्न शून्य सहनशीलता (Zero Tolerance) को नीति अख्तियार गरिनेछ। नागरिकको पसिनाको कमाइ अपचलन गर्ने सहकारीका सञ्चालक तथा पदाधिकारीहरूको सम्पत्ति तत्काल रोक्का तथा जफत गरी बचतकर्ताको रकम फिर्ता गराउन कानुनी र संरचनात्मक व्यवस्थालाई निर्मम रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।

१०२.सहकारी संस्थाहरूको वित्तीय सुशासन, जबाफदेहिता र पारदर्शिता सुनिश्चित गर्न प्रदेशभित्रका सबै सहकारीलाई अनिवार्य रूपमा 'एकीकृत प्रादेशिक डिजिटल नियमन तथा अनुगमन प्रणाली' मा आबद्ध गरिनेछ। यस प्रणालीमार्फत सहकारीको कर्जा प्रवाह, तरलता अवस्था र वित्तीय जोखिमको रियल-टाइम (Real-Time) अनुगमन गरी सम्भावित सङ्कट आउनु पूर्व नै नियन्त्रण गर्ने संयन्त्र विकास गरिनेछ।

१०३.सहकारी संस्थाहरूलाई अनुत्पादक क्षेत्र, सेयर र घरजग्गा कारोबारमा लगानी गर्न पूर्णतः निरुत्साहित गर्दै कृषि, उद्यमशीलता र उत्पादनमूलक क्षेत्रमा मात्र पुँजी परिचालन गर्न अनिवार्य गरिनेछ।समस्याग्रस्त सहकारीहरूको व्यवस्थापन र समग्र सहकारी क्षेत्रको नियमनलाई प्रभावकारी बनाउन सङ्घ सरकारको सहकारी नियमन प्राधिकरण' सँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।

ठ. सुशासन, प्रदेश प्रशासन, सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन र बजेट कार्यान्वयन

१०४.प्रदेश सरकारको सेवा प्रवाहलाई चुस्त, पारदर्शी र गुनासोरहित बनाउन सबै मन्त्रालय र निकायहरूमा विद्युतीय सुशासन (E-office) प्रणालीलाई पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। सरकारी कामकाजमा हुने ढिलासुस्ती अन्त्य गर्न 'शून्य फाइल पेन्डिङ' नीति कडाइका साथ लागू गरिनेछ। कुनै कारणवश तोकिएको काम सम्पन्न हुन नसक्ने अवस्था

आएमा सम्बन्धित कर्मचारीले सोको स्पष्ट कारण खुलाई अनिवार्य रूपमा लिखित जानकारी गराउनुपर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।

१०५. प्रदेशको समग्र सेवा प्रवाह, सुशासन र अर्थतन्त्रलाई प्रविधिमैत्री बनाउन 'डिजिटल मधेश अभियान' लागू गर्दै आगामी दशक (सन् २०२६-२०३६) लाई 'डिजिटल मधेश दशक' घोषणा गरिनेछ।

१०६. सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा ढिलासुस्ती अन्त्य गर्न क्षतिपूर्तिसहितको नागरिक बडापत्र लागू गर्दै सेवाग्राहीका गुनासो तत्काल सुन्न 'नमस्ते मधेश एप' र "Hello CM" पोर्टलको प्राविधिक स्तरोन्नति गरिनेछ। नागरिकका गुनासा २४ घण्टाभित्र सुन्न र सम्बोधन गर्न आर्टिफिसियल इन्टेलिजेन्स च्याट बोटसहितको परिमार्जित 'हेलो मुख्यमन्त्री टोल-फ्री कल सेन्टर' सञ्चालनमा ल्याइनेछ।

१०७. प्रदेश सरकारको प्रशासनिक तथा चालु खर्चलाई वाञ्छित सीमाभित्र राख्न आगामी आर्थिक वर्षमा नयाँ सवारी साधन खरिदमा रोक लगाइएको छ। सवारी साधन अत्यावश्यक भएका निकायहरूमा बढी सवारी साधन उपलब्ध भएका निकायहरूबाट हस्तान्तरण गरी उपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ। अत्यावश्यक बाहेकका भ्रमण, गोष्ठी, सेमिनार,कार्यक्रम खर्च, इन्धन, सञ्चार र मसलन्द खर्चमा उल्लेख्य कटौती गरी सो रकम पुँजीगत निर्माणमा लगाइनेछ।

१०८. सार्वजनिक खर्चलाई थप मितव्ययी बनाउन प्रदेशका मुख्यमन्त्री, मन्त्रीहरू लगायत सम्पूर्ण उच्च पदाधिकारीहरूले प्राप्त गर्दै आएको पारिश्रमिक, इन्धन, सवारी साधन र अन्य सेवा सुविधाहरूको वस्तुनिष्ठ पुनरावलोकन गरिनेछ। कानुनतः अयोग्य पदाधिकारी वा कर्मचारीले अतिरिक्त सुविधा उपभोग गरिरहेको पाइएमा तत्काल रोक्का गरिनेछ। प्रशासनिक खर्च न्यूनीकरण गर्न आगामी आर्थिक वर्षको साउनबाट कायम हुने गरी प्रदेश मन्त्रिपरिषद्को सङ्ख्या घटाई मुख्यमन्त्रीसहित नौ सदस्यीय मात्र कायम गरिनेछ।

१०९. प्रदेश प्रशासनलाई मितव्ययी र नतिजामुखी बनाउन सङ्गठन तथा व्यवस्थापन (O&M) सर्वेक्षण गरी अनावश्यक र दोहोरोपना भएका संरचनाहरू खारेज गर्ने (Rightsizing) कार्य दुई महिना भित्र सम्पन्न

CamScanner

गरिनेछ। सङ्घीय सरकारको असल अभ्यासलाई अनुसरण गर्दै दोहोरो कार्यक्षेत्र भएका, औचित्य समाप्त भएका विभिन्न समिति, बोर्ड, प्रतिष्ठान, निर्देशनालय, कार्यालय र आयोगहरूलाई भाद्र महिनाभित्र खारेज गर्ने वा गाभ्ने व्यवस्था मिलाइएको छ। मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूको विद्यमान दरबन्दीको पुनरावलोकन गरी कम्तीमा १५ प्रतिशत दरबन्दी खारेज गरिनेछ। स्वास्थ्य विशेषज्ञ बाहेक (थप नगरी नहुने विशेष अवस्थामा मात्र) कुनै पनि पदको थप दरबन्दी चालु आर्थिक वर्षमा सिर्जना गरिने छैन। कर्मचारीको दरबन्दी पुनरावलोकन नहुन्जेलसम्म नयाँ पदपूर्ति र बढुवा पूर्ण रूपमा रोक्का गरिएको छ।

११०.खारेज वा मर्ज हुने मन्त्रालय तथा निकायका पुँजीगत कार्यक्रमहरू जिम्मेवारी प्राप्त गर्ने मन्त्रालयबाट कार्यान्वयन हुने, चालुतर्फ विनियोजित बजेट अर्थ मन्त्रालयको 'अर्थ विविध' शीर्षकमा स्वतः जम्मा हुने र त्यस्ता निकायमा कार्यरत करारका कर्मचारीहरू खारेजीकै दिनदेखि स्वतःअवकाश हुने व्यवस्था मिलाएको छु।

१११.प्रदेशमा कार्यरत कर्मचारीले हाल प्राप्त गरिरहेको महँगी भत्तालाई निरन्तरता दिँदै सुरु स्केलको आधारभूत तलबमा १० प्रतिशतले वृद्धि गरेको छु। सार्वजनिक सेवालाई नतिजामुखी बनाउन र कार्यसम्पादनमा आधारित पारिश्रमिक प्रणालीको सुरुवात गर्न, नयाँ तलबमानको अधिकतम १० प्रतिशतसम्म मासिक प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था गरेको छु। कर्मचारीले प्राप्त गर्ने उक्त प्रोत्साहन भत्तालाई निजको मासिक कार्यसम्पादनसँग प्रत्यक्ष रूपमा आबद्ध गरिनेछ। तोकिएको लक्ष्यको ७५ प्रतिशतभन्दा कम प्रगति हासिल गर्ने कर्मचारीलाई कुनै पनि प्रकारको प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराइने छैन। यसका अतिरिक्त, कर्मचारीहरूको लागि विगत वर्षहरूदेखि नै निरन्तर रूपमा प्रदान गरिँदै आएको आन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई आगामी आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिएको छु।

११२.सार्वजनिक प्रशासनलाई स्थिर बनाउन दुई वर्ष अवधि पूरा नभई कुनै पनि कर्मचारीको सरुवा गरिने छैन। नियमित सरुवा वर्षको एक पटक प्रदेश निजामति कानुन बमोजिम मात्र गरिनेछ भने विकास निर्माण

CamScanner

प्रभावित नहोस् भन्नका लागि आयोजना प्रमुखको सरुवालाई पूर्ण रूपमा रोक लगाइएको छ। सार्वजनिक प्रशासनलाई स्थिर, अनुमानयोग्य र नतिजामुखी बनाउन कर्मचारी सरुवा प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक मापदण्ड बनाई २ महिना भित्रमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।

११३.परम्परागत बजेट विनियोजन प्रणालीलाई विस्थापित गर्दै हरेक मन्त्रालयको बजेटलाई सोझै उत्पादन वृद्धि, रोजगारी सिर्जना र गरिबी निवारणको लक्ष्यसँग आबद्ध गरिनेछ।

११४.विकास निर्माणका कार्यमा पारदर्शिता र स्वच्छता कायम गर्न आगामी आर्थिक वर्षका सम्पूर्ण विकास योजनाहरू अनिवार्य रूपमा खुला एवं प्रतिस्पर्धात्मक विधिबाट मात्र सञ्चालन गरिनेछ।

११५.विकास आयोजनाहरूको भौतिक तथा वित्तीय प्रगति प्रत्यक्ष रूपमा अनुगमन गर्न मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा अत्याधुनिक प्रविधियुक्त "मुख्यमन्त्री ड्यासबोर्ड" सञ्चालनमा ल्याइनेछ। मन्त्रालयका सचिव र आयोजना प्रमुखहरूसँग अनिवार्य रूपमा समयबद्ध लक्ष्यसहितको कार्यसम्पादन सम्झौता गरिनेछ। सम्झौता बमोजिम ९० प्रतिशतभन्दा कम प्रगति हासिल गर्ने पदाधिकारीलाई तत्काल जिम्मेवारीबाट हटाउने र उत्कृष्ट कार्य गर्नेलाई पुरस्कृत गर्ने दण्ड र पुरस्कार प्रणाली लागू गरिनेछ।

११६.प्रदेश नीति तथा योजना आयोगलाई विषय विज्ञहरू सम्मिलित प्रादेशिक 'थिङ्क ट्याङ्क' को रूपमा पुनर्संरचना गर्दै आयोगको सिफारिस बिनाका कुनै पनि रणनीतिक आयोजनालाई बजेटमा समावेश नगर्ने व्यवस्था मिलाइने छ। बजेट अनुशासन कायम गर्न प्रादेशिक आयोजना बैङ्कमा प्रविष्ट नभएका, पूर्व तयारी नसकिएका र विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) तयार नभएका कुनै पनि नयाँ योजनामा बजेट विनियोजन गर्ने परिपाटीलाई आगामी आर्थिक वर्ष देखि पूर्णतः निषेध गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ।

११७.मधेश प्रदेशको सीमित स्रोतसाधनको उच्चतम प्रतिफल प्राप्त हुने गरी विनियोजन गर्न तथा समग्र वित्तीय प्रणालीमा पारदर्शिता, जबाफदेहिता र सुशासन प्रवर्द्धन गर्न सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापन (PFM) प्रणालीको

CamScanner

सुदृढीकरणलाई मैले उच्च प्राथमिकतामा राखेको छु। प्रदेशको वित्तीय व्यवस्थापनको विद्यमान अवस्था, चुनौती र भावी सुधारका मार्गचित्र तय गर्न यसको विस्तृत अध्ययन कार्य सम्पन्न भइसकेको सन्दर्भमा, आगामी आर्थिक वर्षदेखि उक्त प्रतिवेदनका सिफारिसहरूलाई रणनीतिक कार्य योजनासहित कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। यसबाट बजेट तर्जुमादेखि स्रोतको परिचालन, खर्चको कार्यान्वयन, लेखाङ्कन र प्रतिवेदन प्रणालीसम्मको सम्पूर्ण वित्तीय चक्र थप यथार्थपरक, नतिजामुखी र प्रविधिमैत्री बन्नुका साथै प्रदेशको समग्र वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण हुने विश्वास लिएको छु।

११८. आर्थिक अनुशासन र वित्तीय उत्तरदायित्वलाई प्रदेश सुशासनको मूल आधार मान्दै, विगतका वर्षहरूदेखि थुप्रिँदै गएको बेरुजु न्यूनीकरण र फछ्र्योट कार्यलाई आगामी आर्थिक वर्षमा विशेष अभियानकै रूपमा सञ्चालन गरिनेछ। प्रचलित आर्थिक तथा खरिद कानुनको पूर्ण परिपालना र आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै आगामी दिनमा नवीन बेरुजु उत्पन्न हुन नदिने 'शून्य बेरुजु' को नीतिलाई कडाइका साथ लागू गरिनेछ। बेरुजु फछ्र्योट र सम्परीक्षणको प्रगतिलाई सम्बन्धित कार्यालय प्रमुख तथा लेखा उत्तरदायी अधिकृतको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनसँग प्रत्यक्ष रूपमा आबद्ध गर्दै, आर्थिक अनियमितता र जबाफदेहिताको अभावलाई कुनै पनि बहानामा छुट नदिने संस्थागत व्यवस्था मिलाएको छु।

११९. बजेट अनुशासन कायम गर्न प्रदेश सरकारलाई दीर्घकालीन दायित्व पर्ने खर्च सिर्जना गर्दा अर्थ मन्त्रालयको अनिवार्य सहमति लिनु पर्ने व्यवस्था कडाइका साथ अवलम्बन गरिनेछ। सार्वजनिक खरिद, विकास आयोजनाहरूको भौतिक प्रगति र भुक्तानी प्रक्रियालाई पारदर्शी बनाई नागरिकको प्रत्यक्ष निगरानीमा राख्न 'मधेश पारदर्शी बजेट ड्यासबोर्ड' सञ्चालनमा ल्याइनेछ।

१२०. पुँजीगत बजेट खर्चको न्यून दरलाई सम्बोधन गर्न र विकास आयोजनाहरूलाई गति दिन अर्थमन्त्रीको प्रत्यक्ष अध्यक्षतामा त्रैमासिक रूपमा बजेट खर्चको समीक्षा र अनुगमन गर्ने गरी 'बजेट कार्यान्वयन War Room' को स्थापना गरिनेछ।

CamScanner

१२१.प्रदेश सरकारको पुँजीगत खर्च गर्ने क्षमता बढाउन र आयोजनाहरूको द्रुत कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न विज्ञहरू सम्मिलित नयाँ 'डेलिभरी युनिट' स्थापना गरिनेछ। विकास निर्माण र सेवा प्रवाहलाई तथ्यपरक बनाउन सङ्घ र स्थानीय तहसँगको समन्वयमा शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीको अवस्था झल्कने गरी प्रदेशका हरेक नागरिकको विस्तृत तथ्याङ्क रहेको 'एकीकृत डाटाबेस' तयार गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ।

ड. 'तीन तहबिचको समन्वय र सहकार्य'

१२२.सङ्घीय शासन प्रणालीको मर्मअनुरूप सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबिचको अर्थपूर्ण समन्वय र सहकार्यबाट मात्र समग्र विकासको लक्ष्य हासिल गर्न सकिन्छ। सङ्घीयताको मर्मअनुरूप प्रदेश सरकारले सङ्घीय र स्थानीय सरकारसँगको आपसी समन्वय, सहकार्य र सहअस्तित्वको भावनालाई आत्मसात् गर्दै विकास निर्माण र नागरिक सेवाका कार्यहरू सञ्चालन गर्नेछ।

१२३.आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को बजेटले तय गरेका राष्ट्रिय प्राथमिकतालाई प्रदेशको वस्तुस्थिति र आवश्यकतासँग तालमेल गर्दै मधेश प्रदेश सरकारले आफ्ना नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई अघि बढाउनेछ।

१२४.सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय तहबिचको बजेट तथा कार्यक्रममा हुने दोहोरोपन पूर्ण रूपमा अन्त्य गर्न प्रादेशिक समन्वय परिषद्लाई थप सक्रिय बनाउँदै स्थानीय तहसँगको समन्वयमा एकीकृत बजेट म्यापिङ प्रणाली लागू गरिनेछ। प्रतिफल बढी प्राप्त हुने जनचासोका कार्यक्रमहरू प्रदेश सरकारले सम्बन्धित स्थानीय तहमा नै सशर्त अनुदानको रूपमा हस्तान्तरण गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ।

१२५.सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने समानीकरण, समपूरक, विशेष र सशर्त अनुदानका साथै राजस्व बाँडफाँटबाट प्राप्त हुने स्रोतलाई प्रदेशको सर्वाङ्गीण विकासमा अधिकतम उपयोग गर्दै वित्तीय अनुशासन कायम गर्न प्रदेश सरकार कटिबद्ध छ। स्थानीय तहले राजस्व बाँडफाँड बापत प्रदेश सरकारको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने रकम जम्मा नगरेमा प्रदेशबाट प्रदान हुने अनुदान रकम रोक्का तथा कट्टा हुने व्यवस्था गरेको छु।

CS CamScanner

१२६.कृषि र उद्योगलाई अर्थतन्त्रको मूल आधार बनाउन सङ्घीय सरकारको सुनकोसी-मरिन डाइभर्सन आयोजनाबाट सिञ्चित हुने करिब १ लाख २२ हजार हेक्टर कमान्ड क्षेत्रलाई हामी अधिकतम सदुपयोग गर्नेछौं। हुलाकी र पूर्व-पश्चिम राजमार्ग विस्तारसँगै यस क्षेत्रलाई 'मध्य-मधेश चतुर्भुज' का रूपमा विकास गर्न प्रदेश सरकारले सङ्घ र स्थानीय तहसँगको सहकार्यलाई घनीभूत बनाउनेछ। यसका साथै, सतह सिँचाइको पहुँच नपुगेका तराई-मधेशका थप करिब ३ हजार ९ सय ८० हेक्टर खेतीयोग्य जमिनमा भूमिगत, मझौला, साना र सतही सिँचाइ सुविधा विस्तार गरिनेछ।

१२७.चुरे तथा तराई-मधेश क्षेत्रको जल चक्रलाई दिगो बनाउन पानीका स्रोत संरक्षण, पोखरी निर्माण र तटबन्ध निर्माण जस्ता कार्यक्रमहरू सङ्घ र स्थानीय तहसँगको समन्वयमा सञ्चालन गरिनेछ। प्रदेशभित्र सुख्खा याममा देखिने खानेपानीको चरम अभावलाई दिगो रूपमा समाधान गर्न तीनै तहको सहकार्य आवश्यक छ। यसका लागि समुदाय स्तरमा डिप बोरिङसहितको खानेपानी प्रणाली विकास गर्दै 'आर्सेनिकमुक्त तराई अभियान' सञ्चालन गर्न र अधुरा रहेका २८० वटा खानेपानी आयोजना सम्पन्न गर्न सङ्घीय सरकारसँग लागत साझेदारी गरिनेछ।

१२८.मधेश प्रदेशको आर्थिक रूपान्तरण, दिगो पूर्वाधार विकास र समग्र समृद्धिका संवाहकका रूपमा रहेका तर हाल सङ्घीय सरकारको कार्यक्षेत्रभित्र परी लामो समयदेखि अधुरो तथा सुस्त अवस्थामा रहेका रणनीतिक महत्त्वका राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरू' कमला पुल, बर्दिबास मेडिकल कलेज, हुलाकी राजमार्ग र सुनकोसी मरिन सिँचाइ आयोजना लगायतका बृहत् पूर्वाधारहरूको कार्यान्वयनमा देखिएका अड्चनहरू फुकाउँदै निर्माण कार्यलाई द्रुत गतिमा अगाडि बढाई शीघ्र सम्पन्न गराउन सङ्घीय सरकारसँग उच्च स्तरीय राजनीतिक तथा प्रशासनिक तवरबाट घनिभूत समन्वय, सहजीकरण र परिणाममुखी पहल गरिनेछ।

१२९.पर्यावरणीय सन्तुलनमा हाम्रो साझा प्रयास रहनेछ। सङ्घीय सरकार र स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा वित्तीय प्रोत्साहनसहित जनघनत्व बढी भएका शहरहरूमा खुला क्षेत्रको संरक्षण र विस्तार गरिनेछ। सुशासन,

CamScanner

राजस्व परिचालन र वित्तीय सङ्घीयताको सुदृढीकरणका लागि प्रदेश सरकारले स्पष्ट नीति अख्तियार गर्नेछ। प्रदेश र स्थानीय तहका कर भुक्तानी गर्दा स्थायी लेखा नम्बर खुलाउनुपर्ने व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागू गर्ने र तीन तहबिच विद्यमान दोहोरो करको विवाद कानुनी सुधारमार्फत समाधान गर्न सङ्घीय सरकारसँग सहकार्य गरिनेछ।

१३०.स्थानीय तहहरूको सबलीकरण र वित्तीय सङ्घीयताको व्यावहारिक कार्यान्वयनलाई थप सुदृढ बनाउन प्रदेशभित्रका स्थानीय तहहरूलाई वित्तीय समानीकरण, सशर्त, विशेष र समपूरक अनुदान हस्तान्तरणतर्फ कुल रु. २ अर्ब १० करोड ४ लाख विनियोजन गरेको छु। विगतका वर्षहरूमा अनुदान अन्तर्गतका विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको छनोट र कार्यान्वयनमा देखिने गरेका नीतिगत एवं प्रक्रियागत जटिलता र ढिलासुस्तीलाई अन्त्य गर्न, चालु आर्थिक वर्षदेखि नै स्थानीय तहलाई दिइने सशर्त, विशेष र समपूरक अनुदानबाट सञ्चालन हुने कार्यक्रम र योजनाहरू विनियोजन विधेयकसँगै पेश हुने व्यवस्था मिलाएको छु। यस प्रबन्धले आगामी आर्थिक वर्षको सुरुआतबाटै द्रुत गतिमा कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि बढाउन मद्दत पुग्नेछ भने आवश्यक अख्तियारी हस्तान्तरण, कार्यविधि परिमार्जन र वित्तीय फुकुवाको प्रक्रियालाई सुरुदेखि नै चुस्त दुरुस्त बनाउने व्यवस्था समेत मिलाएको छु।

ढ. राजस्व नीति र करका प्रस्तावहरू

१३१.प्रदेशको आन्तरिक राजस्व वृद्धि गर्न करको दर बढाउनुको सट्टा दायरा विस्तार गरिनेछ। कर सङ्कलनलाई पारदर्शी बनाउन डिजिटल कर भुक्तानी प्रणालीलाई अनिवार्य गर्दै तोकिएको समयमै अनलाइनबाट कर तिर्नेलाई विशेष करदाता सम्मान योजना ल्याइनेछ।

१३२.प्रदेशको आन्तरिक राजस्व वृद्धि गर्न सवारीसाधन कर, मनोरञ्जन कर र घरजग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्कको दरलाई समयानुकूल परिमार्जन गरिएको छ।

CS CamScanner

१३३. करको दायरा विस्तार गर्न र कर सङ्कलन प्रणालीलाई प्रविधिमैत्री बनाउन सबै कर सङ्कलन केन्द्रहरूमा अनलाइन भुक्तानी प्रणाली अनिवार्य गरिनेछ।

१३४. २०८२ भाद्रको जे.एन.जि. आन्दोलनमा क्षति भई सञ्चालन अयोग्य भएका सवारी साधनको दर्ता खारेज (Scrap) गर्न २०८३ असोज मसान्तभित्र आधिकारिक प्रमाणसहित निवेदन दिएमा आ.व. २०८२/०८३ को सवारी साधन कर पूर्ण रूपमा मिनाहा गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।

१३५. वन पैदावारको व्यावसायिक उपयोगलाई व्यवस्थित गर्दै प्रदेशको राजस्व वृद्धि गर्न सामुदायिक वनबाट उपभोक्ताभन्दा बाहिर व्यावसायिक रूपमा बिक्री गरिने काठ र दाउराको कुल रकमको १५ प्रतिशत सेवा शुल्क प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाएको छु; साथै, निजी आबादीको रुख कटान गरी व्यावसायिक प्रयोजनका लागि बिक्री वितरण गर्दा लाग्ने सेवा शुल्कबापत काठ प्रति क्युबिक फिट रु. ५ र दाउरा प्रति चट्टा रु. १०० का दरले प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था प्रस्ताव गरेको छु।

१३६. वातावरण संरक्षण र औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रणलाई थप व्यवस्थित बनाउन विगतको इट्टा उद्योगको शुल्क प्रणालीमा परिमार्जन गरेको छु। अब उप्रान्त प्रदेशभित्र सञ्चालित इट्टा उद्योगहरूबाट प्रति चिम्नी वार्षिक रु. पचहत्तर हजारका दरले वातावरण तथा औद्योगिकीकरण व्यवस्थापन दस्तुर लगाई असुल गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।

१३७. प्रदेश सरकार मातहत सञ्चालित विभिन्न प्रयोगशालाहरूबाट सेवा प्रवाह गरेबापत सङ्कलन हुने सेवा शुल्कलाई प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु।

CamScanner

बजेटको आकार र स्रोत व्यवस्थापन

माननीय सभामुख महोदय,

अब म माथि उल्लिखित नीति तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्न आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को लागि विनियोजन र स्रोत व्यवस्थापनको अनुमान प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छुः

१.सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने सशर्त अनुदानबाट सञ्चालित हुने कार्यक्रमहरू बाहेक आगामी आर्थिक वर्षका लागि कुल रु. ४१ अर्ब १३ करोड ८६ लाख विनियोजन गरेको छु। कुल विनियोजनमध्ये चालुतर्फ रु. १४ अर्ब ६६ करोड ३२ लाख २९ हजार अर्थात् ३५.६४ प्रतिशत र पुँजीगततर्फ रु. २६ अर्ब ४७ करोड ५३ लाख ७१ हजार अर्थात् ६४.३६ प्रतिशत रहेको छ।

२.आगामी आर्थिक वर्षको अनुमानित खर्च बेहोर्ने स्रोततर्फ, आन्तरिक राजस्व तथा विविध प्राप्तिबाट रु. ११ अर्ब २२ करोड ७५ लाख सङ्कलन हुने र सङ्घीय सरकारबाट राजस्व बाँडफाँट बापत रु. १२ अर्ब ८३ करोड प्राप्त हुने अनुमान गरेको छु।त्यस्तै, सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने वित्तीय अनुदानबाट रु. ९ अर्ब ४९ करोड ५९ लाख र चालु आर्थिक वर्षको बाँकी नगद मौज्दातबाट रु. ६ अर्ब ८ करोड ५२ लाख बेहोरिनेछ। उल्लिखित स्रोतहरूबाट खर्च बेहोर्दा न्यून हुने रु. १ अर्ब ५० करोड रकम आन्तरिक ऋणबाट पूर्ति गरिने व्यवस्था मिलाएको छु।

३.आगामी आर्थिक वर्षमा सङ्घीय सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदानतर्फ वित्तीय समानीकरण अनुदान बापत रु. ७ अर्ब ८४ करोड ८५ लाख, सशर्त अनुदान बापत रु. ८ अर्ब १० करोड २८ लाख, समपूरक अनुदान बापत रु. ९४ करोड ७४ लाख र विशेष अनुदान बापत रु. ७० करोड गरी जम्मा रु. १७ अर्ब ५९ करोड ८७ लाख प्राप्त हुने अनुमान गरेको छु। त्यस्तै, सङ्घीय राजस्व बाँडफाँट बापत रु. १२ अर्ब ८३ करोड प्राप्त हुने अनुमान छ।

CamScanner

१४१.आगामी आर्थिक वर्षको नीति, कार्यक्रम र बजेटलाई निर्धारित समयमै सम्पन्न गरी अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न बजेट कार्यान्वयन प्रणालीलाई चुस्त र अनुमानयोग्य बनाइनेछ। यसका लागि सबै मन्त्रालय तथा निकायहरूले नयाँ आर्थिक वर्ष सुरु भएको एक महिनाभित्र आ-आफ्नो मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायको विस्तृत 'कार्यान्वयन कार्य योजना' (Implementation Action Plan) तयार गरी अनिवार्य रूपमा लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाएको छु। सो कार्य योजनामा स्पष्ट समय सीमा, माइल स्टोन र जिम्मेवार अधिकारी तोकिनेछ र सोही कार्य योजनामा उल्लेखित लक्ष्यका आधारमा सम्बन्धित मन्त्रालयका सचिव र आयोजना प्रमुखको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गरिनेछ।

माननीय सभामुख महोदय,

१४२.आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को यथार्थ खर्च, आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को संशोधित अनुमान र आगामी आर्थिक वर्ष २०८३/८४ को अनुमानित आय र व्ययको विस्तृत विवरण अनुसूचीहरूमा उल्लेख गरेको छु।

१४३.विगतमा देशको अन्न भण्डारका रूपमा योगदान दिएको मधेशलाई आगामी बजेटमार्फत स्वस्थ, शिक्षित, दक्ष र उत्पादक पुस्ता निर्माण गर्ने 'नयाँ मधेश' का रूपमा रूपान्तरण गर्नु यस सरकारको प्रथम प्राथमिकता रहनेछ। यस ऐतिहासिक अभिभारालाई पूरा गर्न मैले आगामी आर्थिक वर्षको बजेटलाई **'मधेश उठ्छः जब शिशु स्वस्थ हुन्छ, छोरी पढ्छे, किसान कमाउँछ र सुशासन देखिन्छ'** भन्ने मूल सङ्कल्पका साथ अगाडि बढाएको छु। यो बजेट केवल अङ्कहरूको सँगालो मात्र नभई, मधेशका आम नागरिकको उज्यालो भविष्य निर्माण गर्ने रणनीतिक मार्गचित्र हो। अन्त्यमा, प्रविधिमैत्री र समृद्ध मधेश निर्माणको यो बजेट कार्यान्वयनमा सम्पूर्ण सरोकारवाला निकाय, राजनीतिक दल, निजी क्षेत्र र आम नागरिकको सक्रिय सहयोग रहने पूर्ण विश्वास लिएको छु।

धन्यवाद।

CamScanner

आय व्ययको विवरण

आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - १
(रु.हजारमा)

विवरण	२०८१/८२ को यथार्थ	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य			
			रकम	स्रोत		
				प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
					संघीय	वैदेशिक
१ राजस्व (२+३+४)	**१६,३७,२६,४४**	**२६,१६,०५,३०**	**३०,१४,२७,००**	**३०,१४,२७,००**	**०**	**०**
२ कर	१५,०७,६५,६२	१७,३८,२५,००	१९,६३,६०,००	१९,६३,६०,००	०	०
३ अन्य राजस्व	१,२१,५९,९३	१,९२,८०,३०	४,२७,१५,००	४,२७,१५,००	०	०
४ विविध प्राप्ति	८,००,८९	६,८५,००,००	६,२३,५२,००	६,२३,५२,००	०	०
५ प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला हुने(१-४)	**१६,३७,२६,४४**	**२६,१६,०५,३०**	**३०,१४,२७,००**	**३०,१४,२७,००**	**०**	**०**
६ वित्तीय हस्तान्तरण अनुदान	**९,१८,२९,६८**	**८,४७,४६,००**	**१७,५९,८७,००**	**०**	**१२,९६,४५,९९**	**४,६३,४१,०१**
७ प्रदेश सरकारको राजस्व र अनुदान (५+६)	**२५,५५,५६,१२**	**३४,६३,५१,३०**	**४७,७४,१४,००**	**३०,१४,२७,००**	**१२,९६,४५,९९**	**४,६३,४१,०१**
८ खर्च (९+१०+११)	**३१,२०,९०,८८**	**२७,७९,७२,००**	**४९,२४,१४,००**	**३१,६४,२७,००**	**१२,९६,४५,९९**	**४,६३,४१,०१**
९ चालु	६,९७,२८,३५	८,२८,६२,४४	१४,४१,४४,२५	१२,२०,८७,२९	१,९७,७४,८२	२२,८२,१४
१० पूंजीगत खर्च	२१,४७,६०,८१	१८,०८,८६,२९	३२,७२,२४,७५	१७,३२,९४,७१	१०,९८,७१,१७	४,४०,५८,८७
११ वित्तीय हस्तान्तरण चालु	२,७६,०१,७२	१,४२,२३,२७	२,१०,४५,००	२,१०,४५,००	०	०
१२ बजेट बचत(-) न्यून(+) (८-७)	**५,६५,३४,७६**	**-६,८३,७९,३०**	**१,५०,००,००**	**१,५०,००,००**	**०**	**०**
१३ वित्तीय व्यवस्था	**०**	**०**	**-१,५०,००,००**	**-१,५०,००,००**	**०**	**०**
१४ आन्तरिक दायित्व (१५)	**०**	**०**	**-१,५०,००,००**	**-१,५०,००,००**	**०**	**०**
१५ खूद आन्तरिक ऋण	०	०	-१,५०,००,००	-१,५०,००,००	०	०
१६ बजेट बचत(-) न्यून (+) (१२+१३)	**५,६५,३४,७६**	**-६,८३,७९,३०**	**०**	**०**	**०**	**०**
१७ कुल आम्दानी	**२५,५५,५६,१२**	**३४,६३,५१,३०**	**४९,२४,१४,००**	**३१,६४,२७,००**	**१२,९६,४५,९९**	**४,६३,४१,०१**
१८ कुल खर्च	**३१,२०,९०,८८**	**२७,७९,७२,००**	**४९,२४,१४,००**	**३१,६४,२७,००**	**१२,९६,४५,९९**	**४,६३,४१,०१**

CamScanner

राजस्व तथा अनुदान प्राप्तिको अनुमान
आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - २
(रु.हजारमा)

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	वर्तमान स्रोतबाट	कर परिवर्तन तथा प्रशासनिक सुधारबाट
कर	**१५,०७,६५,६२**	**१७,३८,२५,००**	**१९,६३,६०,००**	**१९,६३,६०,००**	**०**
सम्पत्ति कर	**१,६५,६४,०४**	**२,००,००,००**	**३,००,००,००**	**३,००,००,००**	**०**
घरजग्गा रजिष्टेशन दस्तुर	**१,६५,६४,०४**	**२,००,००,००**	**३,००,००,००**	**३,००,००,००**	**०**
घरजग्गा रजिष्टेशन दस्तुर	१,६५,६४,०४	२,००,००,००	३,००,००,००	३,००,००,००	०
वस्तु तथा सेवामा आधारित कर	**१३,४२,०१,५८**	**१५,३८,२५,००**	**१६,६३,६०,००**	**१६,६३,६०,००**	**०**
मूल्य अभिवृद्धि कर (मू.अ .क.)	**७,९४,३०,२८**	**८,००,००,००**	**८,९८,१०,००**	**८,९८,१०,००**	**०**
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने मूल्य अभिवृद्धि कर	७,९४,३०,२८	८,००,००,००	८,९८,१०,००	८,९८,१०,००	०
अन्तः शुल्क	**२,८४,२३,२०**	**४,८०,००,००**	**३,८४,९०,००**	**३,८४,९०,००**	**०**
बाँडफाँड भई प्राप्त हुने अन्त शुल्क	२,८४,२३,२०	४,८०,००,००	३,८४,९०,००	३,८४,९०,००	०
मनोरञ्जन तथा विज्ञापन कर	**२,०३**	**२०,००**	**२०,४०,००**	**२०,४०,००**	**०**
बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने मनोरञ्जन कर	०	०	२०,००,००	२०,००,००	०
बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने विज्ञापन कर	२,०३	२०,००	४०,००	४०,००	०
बाँडफाँडहुने कर, रजिष्ट्रेशन शुल्क तथा अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	**२,५६,८०,५९**	**२,५०,००,००**	**३,५०,००,००**	**३,५०,००,००**	**०**
सवारी साधन कर	२,५६,८०,५९	२,५०,००,००	३,५०,००,००	३,५०,००,००	०
बाँडफाड हुने प्राकृतिक स्रोतको रोयल्टी	**६,६५,४८**	**८,०५,००**	**१०,२०,००**	**१०,२०,००**	**०**
वन क्षेत्रको रोयल्टी	६,६५,४५	८,००,००	१०,००,००	१०,००,००	०
अन्य प्राकृतिक स्रोतको आय तथा रोयल्टी	३	५,००	२०,००	२०,००	०
अनुदान	**९,१८,२९,६८**	**८,४७,४६,००**	**१७,५९,८७,००**	**१७,५९,८७,००**	**०**
अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण	**९,१८,२९,६८**	**८,४७,४६,००**	**१७,५९,८७,००**	**१७,५९,८७,००**	**०**
अन्तरसरकारी अनुदान	**८,५४,४१,४७**	**८,४७,४६,००**	**११,०५,१६,००**	**११,०५,१६,००**	**०**
समानिकरण अनुदान	७,१५,६५,४७	७,७२,१९,००	७,८४,८५,००	७,८४,८५,००	०
शसर्त अनुदान चालु	१,३८,७६,००	०	१,९०,५७,००	१,९०,५७,००	०
विषेश अनुदान चालु	०	३९,४५,००	३५,००,००	३५,००,००	०
समपुरक अनुदान चालु	०	०	०	०	०
समपुरक अनुदान पुँजीगत	०	३५,८२,००	९४,७४,००	९४,७४,००	०
अन्तरसरकारी पूँजीगत अनुदान	**६३,८८,२१**	**०**	**६,५४,७१,००**	**६,५४,७१,००**	**०**
शसर्त पूँजीगत अनुदान	६३,८८,२१	०	६,१९,७१,००	६,१९,७१,००	०
विषेश पूँजीगत अनुदान	०	०	३५,००,००	३५,००,००	०
अन्य राजस्व	**१,२१,५९,९३**	**१,९२,८०,३०**	**४,२७,१५,००**	**४,२७,१५,००**	**०**
सम्पत्तिबाट प्राप्त आय	**७,८१,५३**	**२४,००,१०**	**२२,०३,००**	**२२,०३,००**	**०**
भाडा र रोयल्टी	**७,८१,५३**	**२४,००,००**	**२२,०१,००**	**२२,०१,००**	**०**
बाँडफाँड भई प्राप्त वन रोयल्टी	३,७०,१२	४,००,००	१०,००,००	१०,००,००	०
बाँडफाँड भई प्राप्त दहत्तर बहत्तरको विक्रिबाट प्राप्त हुने आय	३,८३,४१	२०,००,००	१२,००,००	१२,००,००	०
अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँड नहुने रोयल्टी	२८,००	०	१,००	१,००	०
राजस्व बाँडफाँडबाट प्राप्त आय	**०**	**१०**	**२,००**	**२,००**	**०**
जलस्रोत रोयल्टी	०	१०	२,००	२,००	०
वस्तु तथा सेवा विक्रिबाट प्राप्त रकम	**१,११,६१,१०**	**१,६२,२१,२०**	**३,९७,२१,००**	**३,९७,२१,००**	**०**
वस्तु तथा सेवा विक्रिबाट प्राप्त रकम	**३,५८,२२**	**५,६९,२०**	**३०,६८,००**	**३०,६८,००**	**०**

CamScanner

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	वर्तमान स्रोतबाट	कर परिवर्तन तथा प्रशासनिक सुधारबाट
कृषि उत्पादनको विक्रीबाट प्राप्त रकम	५६,११	६०,००	५०,००	५०,००	०
सरकारी सम्पतीको विक्रीबाट प्राप्त रकम	४७	३,००	८,००	८,००	०
अन्य विक्रीबाट प्राप्त रकम	०	५,००	८,००	८,००	०
निजी धारा वापतको शुल्क	५२	१,००	१,००	१,००	०
नहर तथा कुलो उपयोग वापतको शुल्क	१३	२०	१,००	१,००	०
अन्य सेवा शुल्क तथा विक्री	३,००,९९	५,००,००	३०,००,००	३०,००,००	०
प्रशासनिक सेवा शुल्क	**२३,६१,४४**	**४१,०२,००**	**५१,५३,००**	**५१,५३,००**	**०**
न्यायिक दस्तूर	६८,७२	१,००,००	१,५०,००	१,५०,००	०
शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	१,७०	२,००	३,००	३,००	०
परीक्षा शुल्क	१,९२,०४	१०,००,००	१५,००,००	१५,००,००	०
यातायात क्षेत्रको आम्दानी	११,९८,३४	१५,००,००	२०,००,००	२०,००,००	०
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	९,००,६४	१५,००,००	१५,००,००	१५,००,००	०
अन्य प्रशासनिक दस्तुरहरु	**८३,९५,९२**	**१,१५,००,००**	**२,६५,००,००**	**२,६५,००,००**	**०**
व्यावसाय रजिष्ट्रेशन दस्तुर	५,१०,५७	१५,००,००	१५,००,००	१५,००,००	०
चालक अनुमति पत्र, सवारी दर्ता किताब (Blue book) सम्वन्धी दस्तुर	७८,८५,३५	१,००,००,००	२,५०,००,००	२,५०,००,००	०
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	**४५,५२**	**५०,००**	**५०,००,००**	**५०,००,००**	**०**
वन क्षेत्रको अन्य आय	४५,५२	५०,००	५०,००,००	५०,००,००	०
दण्ड जरिवाना र जफत	**७६,४१**	**८,९०**	**८१,००**	**८१,००**	**०**
दण्ड,जरिवाना र जफत	**७६,४१**	**८,९०**	**८१,००**	**८१,००**	**०**
न्यायिक दण्ड,जरिवाना र जफत	७९	९०	१,००	१,००	०
प्रशासनिक दण्ड,जरिवाना र जफत	७५,६२	८,००	८०,००	८०,००	०
विविध राजस्व	**१,४०,८९**	**६,५०,१०**	**७,१०,००**	**७,१०,००**	**०**
चालु दावी तथा अन्य शुल्कहरू	**०**	**४,००,००**	**२,००,००**	**२,००,००**	**०**
बीमा दावी प्राप्ति	०	४,००,००	२,००,००	२,००,००	०
अन्य राजस्व	**१,४०,८९**	**२,५०,१०**	**५,१०,००**	**५,१०,००**	**०**
प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क	०	१०	१०,००	१०,००	०
अन्य राजस्व	१,४०,८९	२,५०,००	५,००,००	५,००,००	०
विविध प्राप्ति	**८,००,८९**	**६,८५,००,००**	**६,२३,५२,००**	**६,२३,५२,००**	**०**
विविध प्राप्ति	**८,००,८९**	**६,८५,००,००**	**६,२३,५२,००**	**६,२३,५२,००**	**०**
विविध प्राप्ति	**८,००,८९**	**२,६०,००,००**	**१५,००,००**	**१५,००,००**	**०**
वेरूजू	७,७०,०९	१०,००,००	१५,००,००	१५,००,००	०
निकासा फिर्ता	८,३६	१,००,००,००	०	०	०
अनुदान फिर्ता	२२,४४	१,५०,००,००	०	०	०
नगद तथा मौज्दात	**०**	**४,२५,००,००**	**६,०८,५२,००**	**६,०८,५२,००**	**०**
गत वर्षको नगद मौज्दात	०	४,२५,००,००	६,०८,५२,००	६,०८,५२,००	०
दायित्व	**०**	**०**	**१,५०,००,००**	**१,५०,००,००**	**०**
आन्तरिक दायित्व	**०**	**०**	**१,५०,००,००**	**१,५०,००,००**	**०**
खूद आन्तरिक ऋण	**०**	**०**	**१,५०,००,००**	**१,५०,००,००**	**०**
खूद आन्तरिक ऋण	०	०	१,५०,००,००	१,५०,००,००	०
जम्मा (राजस्व / प्राप्ति)	**२५,५५,५६,१२**	**३४,६३,५१,३०**	**४९,२४,१४,००**	**४९,२४,१४,००**	**०**
राजस्व बाँडफाँट					
प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला हुने राजस्व	**२५,५५,५६,१२**	**३४,६३,५१,३०**	**४९,२४,१४,००**	**४९,२४,१४,००**	**०**

CamScanner

कार्यगत व्यय अनुमान
आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - ३
(रु.हजारमा)

शीर्षक	२०८३/८४ को लक्ष्य			कुल अनुमानको प्रतिशत
	जम्मा	प्रदेश	स्थानीय तह	
सामान्य सार्वजनिक सेवा	**९,०३,७८,५३**	**६,९३,३३,५३**	**२,१०,४५,००**	**१८.३५**
कार्यकारी र विधायिकाको निकाय,आर्थिक तथा वित्तिय र वैदेशिक मामिला	६,२९,४१,१४	६,२९,४१,१४	०	
सामान्य सेवा	४६,७९,६६	४६,७९,६६	०	
आधारभूत अनुसन्धान	५,९३,२३	५,९३,२३	०	
सामान्य सार्वजनिक सेवामा अनुसन्धान तथा विकास	९,६५,००	९,६५,००	०	
सामान्य सेवा - अन्यत्र वर्गीकृत नभएको	७,००	७,००	०	
विभिन्न तहका सरकारहरु बीच हुने सामान्य प्रकृतिको हस्तान्तरण	२,११,९२,५०	१,४७,५०	२,१०,४५,००	
सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा	**७१,५१,०३**	**७१,५१,०३**	**०**	**१.४५**
न्यायालय	३,१६,६६	३,१६,६६	०	
सार्वजनिक शान्ति सुरक्षामा अनुसन्धान तथा विकास	६८,३४,३७	६८,३४,३७	०	
आर्थिक मामिला	**२४,९३,५४,६०**	**२४,९३,५४,६०**	**०**	**५०.६४**
सामान्य आर्थिक, व्यापारिक र श्रम मामिला	१२,९६,५६	१२,९६,५६	०	
कृषि, वन , मत्स्यपालन तथा शिकार	८,४७,०९,८१	८,४७,०९,८१	०	
खानी , उत्पादन तथा निर्माण	४१,०५,००	४१,०५,००	०	
यातायात	१४,८५,३०,७५	१४,८५,३०,७५	०	
अन्य उद्योगहरु	१,०७,१२,४८	१,०७,१२,४८	०	
वातावरण संरक्षण	**१,८६,०४**	**१,८६,०४**	**०**	**०.०४**
वातावरण संरक्षण - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१,८६,०४	१,८६,०४	०	
आवास तथा सामुदायिक सुविधा	**४,२४,१५,५७**	**४,२४,१५,५७**	**०**	**८.६१**
आवास विकास	२३,५०,००	२३,५०,००	०	
सामुदायिक विकास	१,१५,५४,६८	१,१५,५४,६८	०	
खानेपानी	१,३७,७०,८९	१,३७,७०,८९	०	
आवास तथा सामुदायिक सुविधा	१,०३,००	१,०३,००	०	
आवास तथा सामुदायिक सुविधा - अन्यत्र उल्लेख नभएको	१,४६,३७,००	१,४६,३७,००	०	
स्वास्थ्य	**६,८९,८७,२४**	**६,८९,८७,२४**	**०**	**१४.०१**
औषधी उत्पादन,उपकरण तथा औजार	२,५७,००	२,५७,००	०	
वहिरंङ्ग सेवा	८,४९,००	८,४९,००	०	
अस्पताल सेवा	१,९६,६३,८३	१,९६,६३,८३	०	
सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवा	४,११,९२,६०	४,११,९२,६०	०	
स्वास्थ्यमा अनुसन्धान सेवा	१२,०३,७०	१२,०३,७०	०	
स्वास्थ्य - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	५८,२१,११	५८,२१,११	०	
मनोरंजन,संस्कृति तथा धर्म	**१,३५,०२,८८**	**१,३५,०२,८८**	**०**	**२.७४**
धार्मिक तथा अन्य सामुदायिक सेवा	१,३५,०२,८८	१,३५,०२,८८	०	
शिक्षा	**८४,१६,०९**	**८४,१६,०९**	**०**	**१.७१**
तहमा वर्गिकृत नहुने शिक्षा (अनौपचारिक शिक्षा)	५९,७२,००	५९,७२,००	०	
शिक्षा - अनुसन्धान विकास	२२,०७,८६	२२,०७,८६	०	
शिक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	२,३६,२३	२,३६,२३	०	
सामाजिक सुरक्षा	**१,२०,२२,०२**	**१,२०,२२,०२**	**०**	**२.४४**

CamScanner

शीर्षक	२०८३/८४ को लक्ष्य			कुल अनुमानको प्रतिशत
	जम्मा	प्रदेश	स्थानीय तह	
जेष्ठ नागरिक	१०,००	१०,००	०	
सामाजिक सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१,२०,१२,०२	१,२०,१२,०२	०	
कुल जम्मा	४९,२४,१४,००	४७,१३,६९,००	२,१०,४५,००	१००

CS CamScanner

मन्त्रालयगत व्यय अनुमान (वित्तीय व्यवस्था सहित)
आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - ४
(रु.हजारमा)

निकाय		कुल जम्मा	प्रदेश			स्थानीय तह	कुल अनुमानको प्रतिशत
			जम्मा	चालु/पुँजीगत	वित्तीय		
२०२	प्रदेश सभा	५१,०१,४५	५१,०१,४५	५१,०१,४५	०	०	१.०४
२१०	प्रदेश लोक सेवा आयोग	२०,३३,४३	२०,३३,४३	२०,३३,४३	०	०	०.४१
२१६	मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	३,१६,६६	३,१६,६६	३,१६,६६	०	०	०.०६
३०१	मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३५,५४,३६	३५,५४,३६	३५,५४,३६	०	०	०.७२
३०५	अर्थ मन्त्रालय	१८,९५,९४	१८,९५,९४	१८,९५,९४	०	०	०.३९
३०७	उद्योग, वाणिज्य तथा पर्यटन मन्त्रालय	२,४७,६३,३६	२,४७,६३,३६	२,४७,६३,३६	०	०	५.०३
३१२	भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	४,०२,६४,८८	४,०२,६४,८८	४,०२,६४,८८	०	०	८.१८
३१३	ऊर्जा सिँचाई तथा खानेपानी मन्त्रालय	६,३६,६९,६५	६,३६,६९,६५	६,३६,६९,६५	०	०	१२.९३
३१४	गृह संचार तथा कानुन मन्त्रालय	६८,३४,३७	६८,३४,३७	६८,३४,३७	०	०	१.३९
३२९	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१,७४,६२,०८	१,७४,६२,०८	१,७४,६२,०८	०	०	३.५५
३३७	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१५,३०,६९,०७	१५,३०,६९,०७	१५,३०,६९,०७	०	०	३१.०९
३४३	खेलकुद तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	१,४३,३७,२६	१,४३,३७,२६	१,४३,३७,२६	०	०	२.९१
३५०	शिक्षा तथा संस्कृती मन्त्रालय	३,५०,१५,११	३,५०,१५,११	३,५०,१५,११	०	०	७.११
३७०	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	६,७०,८८,३६	६,७०,८८,३६	६,७०,८८,३६	०	०	१३.६२
३७१	श्रम तथा यातायात मन्त्रालय	३४,८८,९१	३४,८८,९१	३४,८८,९१	०	०	०.७१
३९१	प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	५,७४,२३	५,७४,२३	५,७४,२३	०	०	०.१२
६०१	कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त सुविधा	१,००,००	१,००,००	१,००,००	०	०	०.०२
६०२	अर्थ - विविध	३,१७,९९,८८	३,१७,९९,८८	३,१७,९९,८८	०	०	६.४६
८०१	स्थानीय तह	२,१०,४५,००	०	०	०	२,१०,४५,००	४.२७
	कुल जम्मा	**४९,२४,१४,००**	**४७,१३,६९,००**	**४७,१३,६९,००**	**०**	**२,१०,४५,००**	**१००**

CamScanner

खर्च शीर्षकगत व्यय अनुमान
आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - ५
(रु.हजारमा)

खर्च संकेत नं.	खर्च शीर्षक	नगद		कुल जम्मा
		प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
चालु		**१३,७२,३२,२९**	**२,२०,५६,९६**	**१५,९२,८९,२५**
२११००	**पारिश्रमिक / सुविधा**	**३,२०,०९,८७**	**२९,०२,९८**	**३,४९,१२,८५**
२११११	पारिश्रमिक कर्मचारी	२,२३,९४,०२	२५,०१,४४	२,४८,९५,४६
२१११२	पारिश्रमिक पदाधिकारी	२९,८७,१४	०	२९,८७,१४
२११२१	पोशाक	३,४३,५२	३३,२०	३,७६,७२
२११२२	खाद्यान्न	६,४२,०७	१,९२,००	८,३४,०७
२११३२	महंगी भत्ता	१९,५६,०४	१,००,९२	२०,५६,९६
२११३४	कर्मचारीको बैठक भत्ता	१,५५,७२	२१,००	१,७६,७२
२११३५	कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	२१,८५,५६	०	२१,८५,५६
२११३९	अन्य भत्ता	५,७५,३५	५४,४२	६,२९,७७
२११४१	पदाधिकारी बैठक भत्ता	१,०३,२४	०	१,०३,२४
२११४२	पदाधिकारी अन्य सुविधा	६,५०,६३	०	६,५०,६३
२११४९	पदाधिकारी अन्य भत्ता	१६,५८	०	१६,५८
२१२००	**कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा खर्च**	**३,७५,८८**	**०**	**३,७५,८८**
२१२११	सामाजिक सुरक्षा कोष खर्च	३९,९४	०	३९,९४
२१२१२	योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	१,८२,६६	०	१,८२,६६
२१२१३	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	१,५३,२८	०	१,५३,२८
२२१००	**सेवा महसुल**	**१४,६४,६९**	**१,४८,९२**	**१६,१३,६१**
२२१११	पानी तथा विजुली	११,२७,४०	१,१७,७९	१२,४५,१९
२२११२	संचार महसुल	३,३७,२९	३१,१३	३,६८,४२
२२२००	**पूँजीगत सम्पत्तिको संचालन र सम्भार खर्च**	**३३,८१,२५**	**१,३२,७१**	**३५,१३,९६**
२२२११	इन्धन (पदाधिकारी)	२,८२,७०	२,३०	२,८५,००
२२२१२	इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	९,२१,८७	४८,४३	९,७०,३०
२२२१३	सवारी साधन मर्मत खर्च	७,६२,१३	२७,२४	७,८९,३७
२२२१४	बिमा तथा नवीकरण खर्च	३,२५,८६	१५,७०	३,४१,५६
२२२२१	मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	४,८८,५९	१७,२४	५,०५,८३
२२२३१	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	५,२७,४२	१३,२८	५,४०,७०
२२२९१	अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	७२,६८	८,५२	८१,२०
२२३००	**कार्यालय सामान तथा सेवाहरू**	**२३,७६,४६**	**४,३२,६२**	**२८,०९,०८**
२२३११	मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१४,४०,३३	३,२७,९१	१७,६८,२४
२२३१२	पशुपंक्षीहरूको आहार	०	३,००	३,००
२२३१३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	२८,३४	१७,५३	४५,८७
२२३१४	इन्धन - अन्य प्रयोजन	२,९१,३३	०	२,९१,३३
२२३१५	पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	४,८२,८०	४७,०२	५,२९,८२
२२३१९	अन्य कार्यालय संचालन खर्च	१,३३,६६	३७,१६	१,७०,८२
२२४००	**सेवा तथा परामर्श खर्च**	**८४,२२,२४**	**१३,१८,३०**	**९७,४०,५४**
२२४११	सेवा र परामर्श खर्च	४,२२,२३	१०,५०	४,३२,७३
२२४१२	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	६७,४१	४,४३	७१,८४
२२४१३	करार सेवा शुल्क	७५,४४,५२	३,३३,८७	७८,७८,३९
२२४१९	अन्य सेवा शुल्क	३,८८,०८	९,६९,५०	१३,५७,५८

खर्च संकेत नं.	खर्च शीर्षक	नगद		कुल जम्मा
		प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
२२५००	**कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू**	**३,२५,३६,४८**	**१,६६,१८,८८**	**४,९१,५५,३६**
२२५११	कर्मचारी तालिम खर्च	३,८३,५८	८०,००	४,६३,५८
२२५१२	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	६,८१,८०	१०,१३,७७	१६,९५,५७
२२५२१	उत्पादन सामग्री / सेवा खर्च	१,२६,२७	०	१,२६,२७
२२५२२	कार्यक्रम खर्च	३,१२,४२,३३	१,५५,२५,११	४,६७,६७,४४
२२५२९	विविध कार्यक्रम खर्च	१,०२,५०	०	१,०२,५०
२२६००	**अनुगमन,मूल्यांकन र भ्रमण खर्च**	**७,८३,२२**	**९७,७१**	**८,८०,९३**
२२६११	अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	३,६९,४५	७७,१९	४,४६,६४
२२६१२	भ्रमण खर्च	३,५४,५४	२०,५२	३,७५,०६
२२६१३	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	५७,२३	०	५७,२३
२२६१९	अन्य भ्रमण खर्च	२,००	०	२,००
२२७००	**विविध खर्च**	**४,७१,२२**	**४९,९४**	**५,२१,१६**
२२७११	विविध खर्च	४,७१,२२	४९,९४	५,२१,१६
२५२००	**व्यवसायहरूलाई सहायता**	**६,००,००**	**०**	**६,००,००**
२५२११	गैह वित्तीय व्यवसायहरूलाई चालु सहायता	५,००,००	०	५,००,००
२५२१२	गैह वित्तीय व्यवसायहरूलाई पूँजीगत सहायता	१,००,००	०	१,००,००
२५३००	**अन्य सहायता**	**२०,००**	**०**	**२०,००**
२५३१५	अन्य सहायता	२०,००	०	२०,००
२६३००	**अन्य तहका सरकारहरूलाई अनुदान**	**१,५१,४५,००**	**०**	**१,५१,४५,००**
२६३३१	समानिकरण अनुदान	१,११,००,००	०	१,११,००,००
२६३३३	विषेश अनुदान	३०,४०,००	०	३०,४०,००
२६३३४	समपुरक अनुदान	१०,०५,००	०	१०,०५,००
२६४००	**सामाजिक सेवा अनुदान**	**१,३५,६३,८४**	**३,०५,५०**	**१,३८,६९,३४**
२६४१२	सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई सःसर्त चालु अनुदान	६४,५९,८४	९७,५०	६५,५७,३४
२६४१३	अन्य संस्थालाई अनुदान' सःशर्त	७०,००	१,७०,००	२,४०,००
२६४२२	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड — पुजिगत सःशर्त अनुदान	१५,४४,००	२८,००	१५,७२,००
२६४२३	अन्य संस्थालाई सःशर्त पुँजीगत अनुदान	५४,९०,००	१०,००	५५,००,००
२७२००	**सामाजिक सहायता**	**८५,५०,२६**	**४,००**	**८५,५४,२६**
२७२१३	औषधी खरिद खर्च	८०,५०,२६	४,००	८०,५४,२६
२७२१९	अन्य सामाजिक सहायता	५,००,००	०	५,००,००
२७३००	**कर्मचारी सामाजिक लाभ सम्बन्धि खर्च**	**१,००,००**	**०**	**१,००,००**
२७३११	निवृत्ति भरण तथा अशक्त वृत्ति	१०,००	०	१०,००
२७३१२	उपदान	४०,००	०	४०,००
२७३१५	मृत कर्मचारीको सुविधा तथा सहायता	५०,००	०	५०,००
२८१००	**सम्पत्ति सम्बन्धी खर्च**	**५,५८,००**	**४५,४०**	**६,०३,४०**
२८१४१	जग्गाको भाडा	४,०१	०	४,०१
२८१४२	घर भाडा	५,१९,४४	४२,४०	५,६१,८४
२८१४३	सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	३४,५५	३,००	३७,५५
२८२००	**फिर्ता खर्च**	**२०,००**	**०**	**२०,००**
२८२१२	न्यायिक फिर्ता	२०,००	०	२०,००
२८९००	**भैपरी आउने चालु खर्च**	**१,६८,५३,८८**	**०**	**१,६८,५३,८८**
२८९११	भैपरी आउने चालु खर्च	१,६८,५३,८८	०	१,६८,५३,८८
पूंजीगत खर्च		**१७,९१,९४,७१**	**१५,३९,३०,०४**	**३३,३१,२४,७५**
२६३००	अन्य तहका सरकारहरूलाई अनुदान	५९,००,००	०	५९,००,००

CamScanner

खर्च संकेत नं.	खर्च शीर्षक	नगद		कुल जम्मा
		प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
२६३३६	सशर्त अनुदान (पुँजीगत)	५९,००,००	०	५९,००,००
३११००	**स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च**	**१६,१८,१६,८४**	**१४,९५,३१,९१**	**३१,१३,४८,७५**
३१११	आवासिय भवन निर्माण/खरिद	२,९२,६०	०	२,९२,६०
३१११२	गैर आवासिय भवन निर्माण/खरिद	९३,६५,४२	७४,५२,८०	१,६८,१८,२२
३१११३	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	१,००	१,९०,००	१,९१,००
३११२१	सवारी साधन	७,३१,६१	१८,८२,००	२६,१३,६१
३११२२	मेशिनरी तथा औजार	४७,३४,३२	८६,०८,२३	१,३३,४२,५५
३११२३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	४,९९,०४	६०,८०	५,५९,८४
३११३१	पशुधन तथा बागवानी विकास खर्च	१,७१,००	०	१,७१,००
३११३४	कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	१,६८,६०	०	१,६८,६०
३११३५	पूँजीगत परामर्श खर्च	६६,९९	७,६५,००	८,३१,९९
३११५१	सडक तथा पूल निर्माण	१,९७,२१,७१	६,४१,२७,३५	८,३८,४९,०६
३११५३	विद्युत संरचना निर्माण	२५,७५	०	२५,७५
३११५४	तटबन्ध तथा बाँध निर्माण	३५,७९,९७	१२,७५,००	४८,५४,९७
३११५५	सिंचाइ संरचना निर्माण	१,२२,७६,२७	३,३१,००,६०	४,५३,७६,८७
३११५६	खानेपानी संरचना निर्माण	३२,३५,००	४१,८२,००	७४,१७,००
३११५७	वन तथा वातावरण संरक्षण	१६,४९,३०	४८,२९,०४	६४,७८,३४
३११५८	सरसफाई संरचना निर्माण	३,६५,९०	०	३,६५,९०
३११५९	अन्य सार्वजनिक निर्माण	१०,२१,७३,३५	२,१८,९१,३९	१२,४०,६४,७४
३११६१	निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	१९,२६,५०	६,६७,७०	२५,९४,२०
३११७१	पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	२,६८,५१	०	२,६८,५१
३११७२	पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	५,६४,००	५,००,००	१०,६४,००
३१४००	**प्राकृतिक सम्पत्ति (Non-produced assets)**	**९,००,००**	**०**	**९,००,००**
३१४११	जग्गा प्राप्ति	९,००,००	०	९,००,००
३१५००	**भैपरी आउने पूँजीगत**	**१,०५,७७,८७**	**४३,९८,१३**	**१,४९,७६,००**
३१५११	भैपरी आउने पूँजीगत	१,०५,७७,८७	४३,९८,१३	१,४९,७६,००
	कुल जम्मा	**३१,६४,२७,००**	**१७,५९,८७,००**	**४९,२४,१४,००**

CamScanner

साधारण र विकासगत व्यय अनुमान
आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - ६
(रु.हजारमा)

शीर्षक	२०८२/८३ को विनियोजन	२०८३/८४ को विनियोजन	वृद्धि प्रतिशत
साधारण	**१३,४४,५५,७२**	**१५,११,१२,२५**	**१२.३९**
१ प्रतिवद्ध खर्च- तलव, निवृत्तभरण, सामाजिक सुरक्षा समेत	४,२१,७४,५१	४,०५,१९,८१	-३.९२
२ संचालन तथा कार्यक्रम खर्च	७,२९,७९,२५	८,९१,३५,१०	२२.१४
३ सशर्त चालु अनुदान	४४,९१,९६	७३,१७,३४	६२.९
४ वित्तीय हस्तान्तरण समानीकरण अनुदान	१,१०,००,००	१,११,००,००	०.९१
६ वित्तीय हस्तान्तरण विशेष अनुदान	३८,१०,००	३०,४०,००	-२०.२१
विकास	**३३,५३,७७,७९**	**३४,१३,०१,७५**	**१.७७**
७ पुँजीगत खर्च	३१,३३,९६,२९	३२,७२,२४,७५	४.४१
८ सशर्त पुँजीगत अनुदान	१,२१,८१,५३	७१,७२,००	-४१.१२
१० वित्तीय हस्तान्तरण सशर्त अनुदान	५९,८९,९७	५९,००,००	-१.५
१२ वित्तीय हस्तान्तरण समपुरक	३८,१०,००	१०,०५,००	-७३.६२
कुल जम्मा	**४६,९८,३३,५१**	**४९,२४,१४,००**	**४.८१**

CamScanner

खर्च शीर्षकगत व्यय अनुमान (वित्तीय व्यवस्था सहित)

आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - ७
(रु.हजारमा)

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ खर्च	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	स्रोत		
				प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
					संघीय	वैदेशिक
चालु	९,७३,३०,०७	९,७०,८५,७१	१६,५१,८९,२५	१४,३१,३२,२९	१,९७,७४,८२	२२,८२,१४
२१००० पारिश्रमिक / सुविधा	**२,१०,६८,५५**	**२,४२,२५,८५**	**३,५२,८८,७३**	**३,२३,८५,७५**	**२७,९४,१४**	**१,०८,८४**
२११०० पारिश्रमिक / सुविधा	**२,०९,९७,३०**	**२,४०,७८,८७**	**३,४९,१२,८५**	**३,२०,०९,८७**	**२७,९४,१४**	**१,०८,८४**
२१११० नगदमा दिइने पारिश्रमिक र सुविधा	**१,७९,४८,६१**	**२,०४,२१,३३**	**२,७८,८२,६०**	**२,५३,८१,१६**	**२३,९५,८४**	**१,०५,६०**
२११११ पारिश्रमिक कर्मचारी	१,५६,२६,९१	१,८७,५६,८४	२,४८,९५,४६	२,२३,९४,०२	२३,९५,८४	१,०५,६०
२१११२ पारिश्रमिक पदाधिकारी	२३,२१,७०	१६,६४,४९	२९,८७,१४	२९,८७,१४	०	०
२११२० जिन्सी वा जिन्सी वापत कर्मचारी दिइने पारिश्रमिक सुविधा	**८,४६,३१**	**१०,१३,७९**	**१२,१०,७९**	**९,८५,५९**	**२,२५,००**	**२०**
२११२१ पोशाक	२,५८,८७	२,९१,५४	३,७६,७२	३,४३,५२	३३,००	२०
२११२२ खाद्यान्न	५,८७,४४	७,२२,२५	८,३४,०७	६,४२,०७	१,९२,००	०
२११३० कर्मचारी भत्ता	**१६,४०,०३**	**२१,१२,५२**	**५०,४९,०१**	**४८,७२,६७**	**१,७३,३०**	**३,०४**
२११३२ महंगी भत्ता	५,१४,१०	१३,२१,२३	२०,५६,९६	१९,५६,०४	१,००,२०	७२
२११३४ कर्मचारीको बैठक भत्ता	२,३४,२६	२,२३,५६	१,७६,७२	१,५५,७२	१८,६८	२,३२
२११३५ कर्मचारी प्रोत्साहन तथा पुरस्कार	२,१४,१४	१,२७,००	२१,८५,५६	२१,८५,५६	०	०
२११३९ अन्य भत्ता	६,७७,५३	४,४०,७३	६,२९,७७	५,७५,३५	५४,४२	०
२११४० पदाधिकारी भत्ता तथा अन्य सुविधा	**५,६२,३५**	**५,३१,२३**	**७,७०,४५**	**७,७०,४५**	**०**	**०**
२११४१ पदाधिकारी बैठक भत्ता	७९,१३	८२,२४	१,०३,२४	१,०३,२४	०	०
२११४२ पदाधिकारी अन्य सुविधा	४,७३,८९	४,३६,६५	६,५०,६३	६,५०,६३	०	०
२११४९ पदाधिकारी अन्य भत्ता	९,३३	१२,३४	१६,५८	१६,५८	०	०
२१२०० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा खर्च	**७१,२५**	**१,४६,९८**	**३,७५,८८**	**३,७५,८८**	**०**	**०**
२१२१० कर्मचारीको सामाजिक सुरक्षा खर्च	**७१,२५**	**१,४६,९८**	**३,७५,८८**	**३,७५,८८**	**०**	**०**
२१२११ सामाजिक सुरक्षा कोष खर्च	०	९९	३९,९४	३९,९४	०	०
२१२१२ योगदानमा आधारित निवृतभरण तथा उपदान कोष खर्च	६,०८	२७,९१	१,८२,६६	१,८२,६६	०	०
२१२१३ योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	६५,१७	१,१८,०८	१,५३,२८	१,५३,२८	०	०
२२००० मालसामान तथा सेवाको उपयोग	**३,९९,३४,२८**	**४,६६,९८,००**	**६,८२,३४,६४**	**४,९४,३५,५६**	**१,६७,५४,२८**	**२०,४४,८०**
२२१०० सेवा महसुल	**११,९५,०२**	**१२,००,२७**	**१६,१३,६१**	**१४,६४,६९**	**१,०६,९३**	**४१,९९**
२२११० सेवा महसुल	**११,९५,०२**	**१२,००,२७**	**१६,१३,६१**	**१४,६४,६९**	**१,०६,९३**	**४१,९९**
२२१११ पानी तथा बिजुली	९,६४,७९	९,४५,४६	१२,४५,१९	११,२७,४०	७५,८०	४१,९९
२२११२ संचार महसुल	२,३०,२३	२,५४,८१	३,६८,४२	३,३७,२९	३१,१३	०
२२२०० पूँजीगत सम्पत्तिको संचालन र सम्भार खर्च	**३२,७७,७५**	**२८,८०,८१**	**३५,१३,९६**	**३३,८१,२५**	**१,१४,६३**	**१८,०८**
२२२१० सवारी साधनको संचालन तथा सम्भार खर्च	**२६,०४,६७**	**२१,८३,८१**	**२३,८६,२३**	**२२,९२,५६**	**७५,५९**	**१८,०८**
२२२११ इन्धन (पदाधिकारी)	२,७५,०९	२,२८,९८	२,८५,००	२,८२,७०	०	२,३०
२२२१२ इन्धन (कार्यालय प्रयोजन)	११,४४,४१	१०,२७,०१	९,७०,३०	९,२१,८७	३९,०४	९,३९
२२२१३ सवारी साधन मर्मत खर्च	१०,०२,७६	७,३६,२३	७,८९,३७	७,६२,१३	२०,८५	६,३९
२२२१४ विमा तथा नवीकरण खर्च	१,८२,४१	१,९१,५९	३,४१,५६	३,२५,८६	१५,७०	०
२२२२० मेशिनरी तथा औजार संचालन तथा सम्भार खर्च	**४,११,२०**	**३,०९,२८**	**५,०५,८३**	**४,८८,५९**	**१७,२४**	**०**

CamScanner

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ खर्च	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	स्रोत		
				प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
					संघीय	वैदेशिक
२२२२१ मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	४,११,२०	३,०९,२८	५,०५,८३	४,८८,५९	१७,२४	०
२२२३० निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको संभार खर्च	**२,१८,८४**	**३,४५,१७**	**५,४०,७०**	**५,२७,४२**	**१३,२८**	**०**
२२२३१ निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	२,१८,८४	३,४५,१७	५,४०,७०	५,२७,४२	१३,२८	०
२२२९० अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	**४३,०४**	**४२,५५**	**८१,२०**	**७२,६८**	**८,५२**	**०**
२२२९१ अन्य सम्पत्तिहरूको संचालन तथा सम्भार खर्च	४३,०४	४२,५५	८१,२०	७२,६८	८,५२	०
२२३०० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	**२४,४६,८९**	**२३,१३,९२**	**२८,०९,०८**	**२३,७६,४६**	**३,४८,००**	**८४,६२**
२२३१० कार्यालय सामान तथा सेवाहरू	**२४,४६,८९**	**२३,१३,९२**	**२८,०९,०८**	**२३,७६,४६**	**३,४८,००**	**८४,६२**
२२३११ मसलन्द तथा कार्यालय सामाग्री	१५,९३,११	१३,४३,५४	१७,६८,२४	१४,४०,३३	२,४४,७९	८३,१२
२२३१२ पशुपंक्षीहरूको आहार	०	०	३,००	०	३,००	०
२२३१३ पुस्तक तथा सामग्री खर्च	४०,६६	२९,९४	४५,८७	२८,३४	१७,५३	०
२२३१४ इन्धन - अन्य प्रयोजन	१,११,२७	१,२७,९५	२,९१,३३	२,९१,३३	०	०
२२३१५ पत्रपत्रिका, छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	५,१६,८६	६,३३,४६	५,२९,८२	४,८२,८०	४५,५२	१,५०
२२३१९ अन्य कार्यालय संचालन खर्च	१,८४,९९	१,७९,०३	१,७०,८२	१,३३,६६	३७,१६	०
२२४०० सेवा तथा परामर्श खर्च	**५९,०२,६४**	**५९,३७,००**	**९७,४०,५४**	**८४,२२,२४**	**१३,०३,४४**	**१४,८६**
२२४१० परामर्श तथा अन्य सेवा शुल्क	**५९,०२,६४**	**५९,३७,००**	**९७,४०,५४**	**८४,२२,२४**	**१३,०३,४४**	**१४,८६**
२२४११ सेवा र परामर्श खर्च	१,३९,००	२,६८,९४	४,३२,७३	४,२२,२३	०	१०,५०
२२४१२ सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर संचालन खर्च	३३,३१	८२,६९	७१,८४	६७,४१	४,४३	०
२२४१३ करार सेवा शुल्क	५२,०८,०८	५२,१८,९२	७८,७८,३९	७५,४४,५२	३,२९,५१	४,३६
२२४१९ अन्य सेवा शुल्क	५,२२,२५	३,६६,४५	१३,५७,५८	३,८८,०८	९,६९,५०	०
२२५०० कार्यक्रम सम्बन्धी खर्चहरू	**२,५३,५५,७५**	**३,२३,२७,२५**	**४,९१,५५,३६**	**३,२५,३६,४८**	**१,४७,८८,६५**	**१८,३०,२३**
२२५१० तालिम तथा गोष्ठी	**२३,२९,३१**	**११,५१,७६**	**२१,५९,१५**	**१०,६५,३८**	**६,६९,८१**	**४,२३,९६**
२२५११ कर्मचारी तालिम खर्च	३,६४,८२	४,९३,८८	४,६३,५८	३,८३,५८	०	८०,००
२२५१२ सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	१९,६४,४९	६,५७,८८	१६,९५,५७	६,८१,८०	६,६९,८१	३,४३,९६
२२५२० उत्पादन सामग्री, सेवा तथा अन्य कार्यक्रम खर्च	**२,३०,२६,४४**	**३,११,७५,४९**	**४,६९,९६,२१**	**३,१४,७१,१०**	**१,४१,१८,८४**	**१४,०६,२७**
२२५२१ उत्पादन सामग्री / सेवा खर्च	५९,६३	६७,१८	१,२६,२७	१,२६,२७	०	०
२२५२२ कार्यक्रम खर्च	२,२८,४२,१७	३,०९,९०,३७	४,६७,६७,४४	३,१२,४२,३३	१,४१,१८,८४	१४,०६,२७
२२५२९ विविध कार्यक्रम खर्च	१,२४,६४	१,१७,९४	१,०२,५०	१,०२,५०	०	०
२२६०० अनुगमन,मूल्यांकन र भ्रमण खर्च	**९,८६,५१**	**११,३८,९८**	**८,८०,९३**	**७,८३,२२**	**४४,२८**	**५३,४३**
२२६१० अनुगमन,मूल्यांकन र भ्रमण खर्च	**९,८६,५१**	**११,३८,९८**	**८,८०,९३**	**७,८३,२२**	**४४,२८**	**५३,४३**
२२६११ अनुगमन, मूल्यांकन खर्च	५,८५,५५	६,५७,९३	४,४६,६४	३,६९,४५	२३,७६	५३,४३
२२६१२ भ्रमण खर्च	३,५०,१९	४,३५,८८	३,७५,०६	३,५४,५४	२०,५२	०
२२६१३ विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	४५,७७	३८,१३	५७,२३	५७,२३	०	०
२२६१९ अन्य भ्रमण खर्च	५,००	७,०४	२,००	२,००	०	०
२२७०० विविध खर्च	**७,६९,७२**	**८,९९,७७**	**५,२१,१६**	**४,७१,२२**	**४८,३५**	**१,५९**
२२७१० विविध खर्च	**७,६९,७२**	**८,९९,७७**	**५,२१,१६**	**४,७१,२२**	**४८,३५**	**१,५९**
२२७११ विविध खर्च	७,६९,७२	८,९९,७७	५,२१,१६	४,७१,२२	४८,३५	१,५९

CamScanner

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ खर्च	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	स्रोत		
				प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
					संघीय	वैदेशिक
२५००० सहायता (Subsidy)	**२,५०**	**३,४५**	**६,२०,००**	**६,२०,००**	**०**	**०**
२५२०० व्यवसायहरूलाई सहायता	**०**	**०**	**६,००,००**	**६,००,००**	**०**	**०**
२५२१० गैह वित्तीय व्यवसायहरूलाई सहायता	**०**	**०**	**६,००,००**	**६,००,००**	**०**	**०**
२५२११ गैह वित्तीय व्यवसायहरूलाई चालु सहायता	०	०	५,००,००	५,००,००	०	०
२५२१२ गैह वित्तीय व्यवसायहरूलाई पूँजीगत सहायता	०	०	१,००,००	१,००,००	०	०
२५३०० अन्य सहायता	**२,५०**	**३,४५**	**२०,००**	**२०,००**	**०**	**०**
२५३१० अन्य सामाजिक संस्थालाई सहायता	**२,५०**	**३,४५**	**२०,००**	**२०,००**	**०**	**०**
२५३१४ धार्मिक तथा सांस्कृतिक संस्था सहायता	२,५०	३,४५	०	०	०	०
२५३१५ अन्य सहायता	०	०	२०,००	२०,००	०	०
२६००० अनुदान	**३,३७,०६,८०**	**२,०७,७१,८९**	**३,४९,१४,३४**	**३,४६,०८,८४**	**१,८०,००**	**१,२५,५०**
२६३०० अन्य तहका सरकारहरूलाई अनुदान	**२,७६,०१,७२**	**१,४२,२३,२७**	**२,१०,४५,००**	**२,१०,४५,००**	**०**	**०**
२६३२० स्थानीय निकाय पुँजीगत अनुदान	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**
२६३२२ स्थानीय निकाय सःशर्त पुँजीगत अनुदान	०	०	०	०	०	०
२६३३० आन्तरिक अनुदान	**२,७६,०१,७२**	**१,४२,२३,२७**	**२,१०,४५,००**	**२,१०,४५,००**	**०**	**०**
२६३३१ समानिकरण अनुदान	१,१८,०८,०४	७०,२४,४२	१,११,००,००	१,११,००,००	०	०
२६३३३ विषेश अनुदान	२०,११,५५	१९,०५,००	३०,४०,००	३०,४०,००	०	०
२६३३४ समपुरक अनुदान	३६,९१,७९	१९,०५,००	१०,०५,००	१०,०५,००	०	०
२६३३६ सशर्त अनुदान (पुँजीगत)	१,००,९०,३४	३३,८८,८५	५९,००,००	५९,००,००	०	०
२६४०० सामाजिक सेवा अनुदान	**६१,०५,०८**	**६५,४८,६२**	**१,३८,६९,३४**	**१,३५,६३,८४**	**१,८०,००**	**१,२५,५०**
२६४१० चालु अनुदान	**२८,९०,७८**	**२९,१६,०७**	**६७,९७,३४**	**६५,२९,८४**	**१,७०,००**	**९७,५०**
२६४११ सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई निःशर्त चालु अनुदान	२८,२६,२८	०	०	०	०	०
२६४१२ सरकारी निकाय, समिति एवं बोर्डहरूलाई सःसर्त चालु अनुदान	०	२८,५०,०७	६५,५७,३४	६४,५९,८४	०	९७,५०
२६४१३ अन्य संस्थालाई अनुदान' सःशर्त	६४,५०	६६,००	२,४०,००	७०,००	१,७०,००	०
२६४२० पुँजीगत अनुदान	**३२,१४,३०**	**३६,३२,५५**	**७०,७२,००**	**७०,३४,००**	**१०,००**	**२८,००**
२६४२१ सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड — पुँजीगत निःशर्त अनुदान	५०,००	०	०	०	०	०
२६४२२ सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड — पुजिगत सःशर्त अनुदान	२७,१४	१०,१४,००	१५,७२,००	१५,४४,००	०	२८,००
२६४२३ अन्य संस्थालाई सःशर्त पुँजीगत अनुदान	३१,३७,१६	२६,१८,५५	५५,००,००	५४,९०,००	१०,००	०
२७००० सामाजिक सुरक्षा	**२०,०२,४८**	**४५,५४,०८**	**८६,५४,२६**	**८६,५०,२६**	**४,००**	**०**
२७२०० सामाजिक सहायता	**२०,०२,४८**	**४५,५४,०८**	**८५,५४,२६**	**८५,५०,२६**	**४,००**	**०**
२७२१० सामाजिक सहायता	**२०,०२,४८**	**४५,५४,०८**	**८५,५४,२६**	**८५,५०,२६**	**४,००**	**०**
२७२११ छात्रवृत्ति	२,०१,०१	१,८२,९२	०	०	०	०
२७२१२ उद्दार, राहत तथा पुनर्स्थापना खर्च	४७,३२	०	०	०	०	०
२७२१३ औषधी खरिद खर्च	१७,५४,१५	४३,७०,६१	८०,५४,२६	८०,५०,२६	४,००	०
२७२१९ अन्य सामाजिक सहायता	०	५५	५,००,००	५,००,००	०	०
२७३०० कर्मचारी सामाजिक लाभ सम्बन्धि खर्च	**०**	**०**	**१,००,००**	**१,००,००**	**०**	**०**

CS CamScanner

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ खर्च	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	स्रोत		
				प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
					संघीय	वैदेशिक
२७३१० सेवा निवृत्त सुविधाहरू	**०**	**०**	**१,००,००**	**१,००,००**	**०**	**०**
२७३११ निवृत्ति भरण तथा अशक्त वृत्ति	०	०	१०,००	१०,००	०	०
२७३१२ उपदान	०	०	४०,००	४०,००	०	०
२७३१५ मृत कर्मचारीको सुविधा तथा सहायता	०	०	५०,००	५०,००	०	०
२८००० अन्य खर्च	**६,१५,४६**	**८,३२,४४**	**१,७४,७७,२८**	**१,७४,३१,८८**	**४२,४०**	**३,००**
२८१०० सम्पत्ति सम्वन्धी खर्च	**६,१५,४६**	**६,३८,९८**	**६,०३,४०**	**५,५८,००**	**४२,४०**	**३,००**
२८१४० भाडा	**६,१५,४६**	**६,३८,९८**	**६,०३,४०**	**५,५८,००**	**४२,४०**	**३,००**
२८१४१ जग्गाको भाडा	०	३०,५९	४,०१	४,०१	०	०
२८१४२ घर भाडा	५,४६,५०	५,३७,२१	५,६१,८४	५,१९,४४	४२,४०	०
२८१४३ सवारी साधन तथा मेशिनर औजार भाडा	६८,९६	७१,१८	३७,५५	३४,५५	०	३,००
२८२०० फिर्ता खर्च	**०**	**०**	**२०,००**	**२०,००**	**०**	**०**
२८२१० फिर्ता खर्च	**०**	**०**	**२०,००**	**२०,००**	**०**	**०**
२८२१२ न्यायिक फिर्ता	०	०	२०,००	२०,००	०	०
२८९०० भैपरी आउने चालु खर्च	**०**	**१,९३,४६**	**१,६८,५३,८८**	**१,६८,५३,८८**	**०**	**०**
२८९१० भैपरी आउने चालु खर्च	**०**	**१,९३,४६**	**१,६८,५३,८८**	**१,६८,५३,८८**	**०**	**०**
२८९११ भैपरी आउने चालु खर्च	०	१,९३,४६	१,६८,५३,८८	१,६८,५३,८८	०	०
पूंजीगत खर्च	**२१,४७,६०,८१**	**१८,०८,८६,२९**	**३२,७२,२४,७५**	**१७,३२,९४,७१**	**१०,९८,७१,१७**	**४,४०,५८,८७**
३१००० पूँजीगत खर्च	**२१,४७,६०,८१**	**१८,०८,८६,२९**	**३२,७२,२४,७५**	**१७,३२,९४,७१**	**१०,९८,७१,१७**	**४,४०,५८,८७**
३११०० स्थिर सम्पत्ति प्राप्ति खर्च	**२१,४७,५९,९८**	**१८,०२,४३,१९**	**३१,१३,४८,७५**	**१६,१८,१६,८४**	**१०,५४,७३,०४**	**४,४०,५८,८७**
३१११० भवन तथा संरचना	**२,६३,०८,३०**	**१,८४,६८,८२**	**१,७३,०१,८२**	**९६,५९,०२**	**७६,४२,८०**	**०**
३११११ आवासिय भवन निर्माण/खरिद	२०,७२	१,००,१९	२,९२,६०	२,९२,६०	०	०
३१११२ गैर आवासिय भवन निर्माण/खरिद	२,६२,८७,५८	१,८२,५२,७५	१,६८,१८,२२	९३,६५,४२	७४,५२,८०	०
३१११३ निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	०	१,१५,८८	१,९१,००	१,००	१,९०,००	०
३१११५ फर्निचर तथा फिक्चर्स	०	०	०	०	०	०
३११२० सवारी साधन तथा मेशिनरी औजार	**८२,८४,६२**	**८०,५१,५७**	**१,६५,१६,००**	**५९,६४,९७**	**९८,२९,१६**	**७,२१,८७**
३११२१ सवारी साधन	३६,४४,५९	२४,२७,६५	२६,१३,६१	७,३१,६१	१३,८२,००	५,००,००
३११२२ मेशिनरी तथा औजार	४१,२३,६८	५१,२९,२३	१,३३,४२,५५	४७,३४,३२	८३,८६,३६	२,२१,८७
३११२३ फर्निचर तथा फिक्चर्स	५,१६,३५	४,९४,६९	५,५९,८४	४,९९,०४	६०,८०	०
३११३० अन्य पूँजीगत खर्च	**३,६९,३८**	**४,५२,४७**	**११,७१,५९**	**४,०६,५९**	**१,१५,००**	**६,५०,००**
३११३१ पशुधन तथा बागवानी विकास खर्च	०	९४,४०	१,७१,००	१,७१,००	०	०
३११३४ कम्प्युटर सफ्टवेयर निर्माण तथा खरीद खर्च	६४,६८	१,४२,२४	१,६८,६०	१,६८,६०	०	०
३११३५ पूँजीगत परामर्श खर्च	३,०४,७०	२,१५,८३	८,३१,९९	६६,९९	१,१५,००	६,५०,००
३११५० सार्वजनिक निर्माण	**१७,८३,८२,२२**	**१५,००,३८,०१**	**२७,२४,३२,६३**	**१४,३०,२७,२५**	**८,७२,१८,३८**	**४,२१,८७,००**
३११५१ सडक तथा पूल निर्माण	४,००,७०,४७	५,०२,२३,५७	८,३८,४९,०६	१,९७,२१,७१	४,००,९८,३५	२,४०,२९,००
३११५३ विद्युत संरचना निर्माण	०	२८,३२	२५,७५	२५,७५	०	०
३११५४ तटबन्ध तथा बाँध निर्माण	१,४६,२६,२९	४८,५४,५२	४८,५४,९७	३५,७९,९७	१२,७५,००	०
३११५५ सिंचाइ संरचना निर्माण	१,६०,५९,०६	९९,२७,२७	४,५३,७६,८७	१,२२,७६,२७	१,७८,१३,४७	१,५२,८७,१३
३११५६ खानेपानी संरचना निर्माण	७७,२९,८१	५०,२२,८८	७४,१७,००	३२,३५,००	४१,८२,००	०
३११५७ वन तथा वातावरण संरक्षण	८५,४६,१२	४३,९७,५७	६४,७८,३४	१६,४९,३०	२४,५८,१७	२३,७०,८७
३११५८ सरसफाई संरचना निर्माण	६,७९,२२	९,४८,१३	३,६५,९०	३,६५,९०	०	०
३११५९ अन्य सार्वजनिक निर्माण	९,०६,७१,२५	७,४६,३५,७५	१२,४०,६४,७४	१०,२१,७३,३५	२,१३,९१,३९	५,००,००

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ खर्च	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	स्रोत		
				प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
					संघीय	वैदेशिक
३११६० निर्मित संरचनाको सुधार खर्च	**८,०४,५६**	**६,५५,१९**	**२५,९४,२०**	**१९,२६,५०**	**६,६७,७०**	**०**
३११६१ निर्मित भवनको संरचनात्मक सुधार खर्च	८,०४,५६	६,५५,१९	२५,९४,२०	१९,२६,५०	६,६७,७०	०
३११७० पूँजीगत सुधार खर्च	**६,१०,९०**	**२५,७७,१३**	**१३,३२,५१**	**८,३२,५१**	**०**	**५,००,००**
३११७१ पूँजीगत सुधार खर्च सार्वजनिक निर्माण	८९,६३	३,१६,२८	२,६८,५१	२,६८,५१	०	०
३११७२ पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	५,२१,२७	२२,६०,८५	१०,६४,००	५,६४,००	०	५,००,००
३१४०० प्राकृतिक सम्पत्ति (Non-produced assets)	**८३**	**६,१९,५०**	**९,००,००**	**९,००,००**	**०**	**०**
३१४१० जग्गा प्राप्ति	**८३**	**६,१९,५०**	**९,००,००**	**९,००,००**	**०**	**०**
३१४११ जग्गा प्राप्ति	८३	६,१९,५०	९,००,००	९,००,००	०	०
३१५०० भैपरी आउने पूँजीगत	**०**	**२३,६०**	**१,४९,७६,००**	**१,०५,७७,८७**	**४३,९८,१३**	**०**
३१५१० भैपरी आउने पूँजीगत	**०**	**२३,६०**	**१,४९,७६,००**	**१,०५,७७,८७**	**४३,९८,१३**	**०**
३१५११ भैपरी आउने पूँजीगत	०	२३,६०	१,४९,७६,००	१,०५,७७,८७	४३,९८,१३	०
जम्मा खर्च	**३१,२०,९०,८८**	**२७,७९,७२,००**	**४९,२४,१४,००**	**३१,६४,२७,००**	**१२,९६,४५,९९**	**४,६३,४१,०१**

प्रशासनिक व्यय अनुमान
आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - ८
(रु.हजारमा)

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ खर्च	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	स्रोत		
				प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
					संघीय	वैदेशिक
संवैधानिक अंगहरु	**४८,१८,६०**	**३४,७६,८२**	**७१,३४,८८**	**६८,०२,८८**	**३,३२,००**	**०**
प्रदेश सभा	**३७,६७,८४**	**२६,४८,७१**	**५१,०१,४५**	**४७,६९,४५**	**३,३२,००**	**०**
चालु	३१,९६,६२	२३,९४,५४	४३,७९,२४	४३,७९,२४	०	०
पूंजीगत खर्च	५,७१,२२	२,५४,१७	७,२२,२१	३,९०,२१	३,३२,००	०
प्रदेश लोक सेवा आयोग	**१०,५०,७६**	**८,२८,११**	**२०,३३,४३**	**२०,३३,४३**	**०**	**०**
चालु	८,९३,३५	७,७५,३५	१९,७१,५३	१९,७१,५३	०	०
पूंजीगत खर्च	१,५७,४१	५२,७६	६१,९०	६१,९०	०	०
मन्त्रालय	**२८,२६,७१,८८**	**२६,०२,७१,९१**	**४३,२३,३४,२४**	**२६,१०,७७,३७**	**१२,४९,१५,८६**	**४,६३,४१,०१**
मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	**२,९६,४८**	**२,२९,९२**	**३,१६,६६**	**३,१६,६६**	**०**	**०**
चालु	२,६६,५७	२,०८,६७	२,५६,६६	२,५६,६६	०	०
पूंजीगत खर्च	२९,९१	२१,२५	६०,००	६०,००	०	०
मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	**१६,२५,३५**	**२६,८३,०५**	**३५,५४,३६**	**२५,८२,३६**	**३,१४,००**	**६,५८,००**
चालु	१३,९३,३६	२२,९३,२४	३१,२३,६१	२१,८१,६१	२,८४,००	६,५८,००
पूंजीगत खर्च	२,३१,९९	३,८९,८१	४,३०,७५	४,००,७५	३०,००	०
अर्थ मन्त्रालय	**१२,९२,६७**	**१३,४४,५३**	**१८,९५,९४**	**१८,९५,९४**	**०**	**०**
चालु	११,३७,८०	११,१९,२४	१७,४८,४४	१७,४८,४४	०	०
पूंजीगत खर्च	१,५४,८७	२,२५,२९	१,४७,५०	१,४७,५०	०	०
उद्योग, वाणिज्य तथा पर्यटन मन्त्रालय	**२,०२,१९,९०**	**१,८९,३७,४७**	**२,४७,६३,३६**	**२,३०,८०,१९**	**१६,८३,१७**	**०**
चालु	२२,११,६२	२८,८२,९५	३३,२७,६५	३२,८२,६१	४५,०४	०
पूंजीगत खर्च	१,८०,०८,२८	१,६०,५४,५२	२,१४,३५,७१	१,९७,९७,५८	१६,३८,१३	०
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	**१,१२,१६,८८**	**१,४२,७५,७६**	**४,०२,६४,८८**	**३,४१,५६,२७**	**५२,२७,६०**	**८,८१,०१**
चालु	९९,४५,९८	१,२३,५७,१३	३,४२,४१,३१	३,०४,३८,१७	३७,६६,००	३७,१४
पूंजीगत खर्च	१२,७०,९०	१९,१८,६३	६०,२३,५७	३७,१८,१०	१४,६१,६०	८,४३,८७
ऊर्जा सिंचाई तथा खानेपानी मन्त्रालय	**४,२६,९६,३०**	**२,६६,५९,५७**	**६,३६,६९,६५**	**२,४८,९२,२५**	**२,३१,८८,४०**	**१,५५,८९,००**
चालु	२५,७६,६८	३५,२०,७०	४८,०३,६१	४३,७९,६१	१,८४,००	२,४०,००
पूंजीगत खर्च	४,०१,१९,६२	२,३१,३८,८७	५,८८,६६,०४	२,०५,१२,६४	२,३०,०४,४०	१,५३,४९,००
गृह संचार तथा कानुन मन्त्रालय	**५१,६१,५३**	**३९,६६,५३**	**६८,३४,३७**	**४०,५७,०४**	**२७,७७,३३**	**०**
चालु	१४,२०,६२	१४,७५,५६	१६,७०,७७	१६,७०,७७	०	०
पूंजीगत खर्च	३७,४०,९१	२४,९०,९७	५१,६३,६०	२३,८६,२७	२७,७७,३३	०
वन तथा वातावरण मन्त्रालय	**१,९२,०७,२५**	**१,३६,७२,२२**	**१,७४,६२,०८**	**१,१५,०५,७६**	**४१,४८,३२**	**१८,०८,००**
चालु	८८,८४,१४	७८,४९,३३	१,०३,१८,६९	८६,७३,६१	१३,६४,०८	२,८१,००
पूंजीगत खर्च	१,०३,२३,११	५८,२२,८९	७१,४३,३९	२८,३२,१५	२७,८४,२४	१५,२७,००
भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	**११,१७,६२,५३**	**९,८७,५९,६५**	**१५,३०,६९,०७**	**७,८८,९४,७२**	**४,७६,७३,३५**	**२,६५,०१,००**
चालु	४५,९३,५९	१९,३६,७६	३१,७८,५७	२९,९६,५७	२०,००	१,६२,००
पूंजीगत खर्च	१०,७१,६८,९४	९,६८,२२,८९	१४,९८,९०,५०	७,५८,९८,१५	४,७६,५३,३५	२,६३,३९,००
खेलकुद तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	**१,१९,८१,३५**	**१,०४,५२,६८**	**१,४३,३७,२६**	**१,१४,३२,२६**	**२९,०५,००**	**०**
चालु	२४,३५,०६	२६,३८,६१	३५,२३,३५	२४,५४,३५	१०,६९,००	०
पूंजीगत खर्च	९५,४६,२९	७८,१४,०७	१,०८,१३,९१	८९,७७,९१	१८,३६,००	०
शिक्षा तथा संस्कृती मन्त्रालय	**१,९३,८२,७५**	**२,१८,८५,१५**	**३,५०,१५,११**	**२,१३,०१,५५**	**१,३१,०९,५६**	**६,०४,००**

CS CamScanner

शीर्षक	२०८१/८२ को यथार्थ खर्च	२०८२/८३ को संशोधित अनुमान	२०८३/८४ को लक्ष्य	स्रोत		
				प्रदेश सरकार	संघीय अनुदान	
					संघीय	वैदेशिक
चालु	६७,०९,९७	९८,७४,०६	१,३२,३६,२०	७६,९५,२०	४९,३७,००	६,०४,००
पूंजीगत खर्च	१,२६,७२,७८	१,२०,११,०९	२,१७,७८,९१	१,३६,०६,३५	८१,७२,५६	०
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	**३,४३,५९,७१**	**४,३५,०८,७५**	**६,७०,८८,३६**	**४,३५,९०,२३**	**२,३३,७२,१३**	**१,२६,००**
चालु	२,४४,११,९९	३,०३,३५,५०	३,८३,३४,२०	३,०१,०७,५०	८१,००,७०	१,२६,००
पूंजीगत खर्च	९९,४७,७२	१,३१,७३,२५	२,८७,५४,१६	१,३४,८२,७३	१,५२,७१,४३	०
श्रम तथा यातायात मन्त्रालय	**३१,६६,१४**	**३५,८१,०१**	**३४,८८,९१**	**२७,९७,९१**	**५,१७,००**	**१,७४,००**
चालु	२३,८६,८०	२९,३२,३८	२५,४०,१६	२३,६१,१६	५,००	१,७४,००
पूंजीगत खर्च	७,७९,३४	६,४८,६३	९,४८,७५	४,३६,७५	५,१२,००	०
प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	**३,०३,०४**	**३,१५,६२**	**५,७४,२३**	**५,७४,२३**	**०**	**०**
चालु	२,६५,५२	२,६८,४२	५,५६,३८	५,५६,३८	०	०
पूंजीगत खर्च	३७,५२	४७,२०	१७,८५	१७,८५	०	०
अर्थ बजेट	**०**	**०**	**३,१८,९९,८८**	**२,७५,०१,७५**	**४३,९८,१३**	**०**
कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त सुविधा	**०**	**०**	**१,००,००**	**१,००,००**	**०**	**०**
चालु	०	०	१,००,००	१,००,००	०	०
अर्थ - विविध	**०**	**०**	**३,१७,९९,८८**	**२,७४,०१,७५**	**४३,९८,१३**	**०**
चालु	०	०	१,६८,३३,८८	१,६८,३३,८८	०	०
पूंजीगत खर्च	०	०	१,४९,६६,००	१,०५,६७,८७	४३,९८,१३	०
स्थानीय तह	**२,४६,००,४०**	**१,४२,२३,२७**	**२,१०,४५,००**	**२,१०,४५,००**	**०**	**०**
स्थानीय तह	**२,४६,००,४०**	**१,४२,२३,२७**	**२,१०,४५,००**	**२,१०,४५,००**	**०**	**०**
चालु	२,४६,००,४०	१,४२,२३,२७	२,१०,४५,००	२,१०,४५,००	०	०
जम्मा खर्च	**३१,२०,९०,८८**	**२७,७९,७२,००**	**४९,२४,१४,००**	**३१,६४,२७,००**	**१२,९६,४५,९९**	**४,६३,४१,०१**

CamScanner

लैंगिक उत्तरदायी बजेट अनुसारको व्यय अनुमान
आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - ९
(रु.हजारमा)

निकाय	प्रत्यक्ष लाभ	अप्रत्यक्ष लाभ	तटस्थ	जम्मा
२०२ प्रदेश सभा	१५०६०	०	४९५०८५	५१०१४५
२१० प्रदेश लोक सेवा आयोग	२०३३४३	०	०	२०३३४३
२१६ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	०	३१६६६	३१६६६
३०१ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	९६५००	७००	२५८२३६	३५५४३६
३०५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	१८९५९४	१८९५९४
३०७ उद्योग, वाणिज्य तथा पर्यटन मन्त्रालय	२४४२२१९	१५५१३	१८६०४	२४७६३३६
३१२ भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	८१३५२९	३१८६६०५	२६३५४	४०२६४८८
३१३ ऊर्जा सिँचाई तथा खानेपानी मन्त्रालय	४३२१०६५	२०४५९००	०	६३६६९६५
३१४ गृह संचार तथा कानुन मन्त्रालय	६८३४३७	०	०	६८३४३७
३२९ वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१४४३००८	१८००००	१२३२००	१७४६२०८
३३७ भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	१४८९६४०७	४१०५००	०	१५३०६९०७
३४३ खेलकुद तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	१४३३७२६	०	०	१४३३७२६
३५० शिक्षा तथा संस्कृती मन्त्रालय	३५०१५११	०	०	३५०१५११
३७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	६७०८८३६	०	०	६७०८८३६
३७१ श्रम तथा यातायात मन्त्रालय	३३०९९१	१७९००	०	३४८८९१
३९१ प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	०	५७४२३	०	५७४२३
६०१ कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त सुविधा	०	४०००	६०००	१००००
६०२ अर्थ - विविध	०	०	३१७९९८८	३१७९९८८
८०१ स्थानीय तह	२१०४५००	०	०	२१०४५००
जम्मा खर्च	३८,९९,४१.३२	५,९१,८५.४१	४,३२,८७.२७	४९,२४,१४.००

संकेत	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	३८९९४१३२	७९.१९
२	अप्रत्यक्ष लाभ	५९१८५४१	१२.०२
३	तटस्थ	४३२८७२७	८.७९

द्रष्टव्य : लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट छुट्याईएका आधारहरु
बजेटका प्रत्येक क्रियाकलाप लैङ्गिक दृष्टिले कता उन्मुख छ भनि निर्क्योल गर्न निम्नानुसार वर्गीकरण गरिएको छ :
क) महिलालाई ५० प्रतिशत वा सो भन्दा बढी लाभ पुग्ने क्रियाकलाप — प्रत्यक्ष
ख) महिलालाई २० प्रतिशत वा सो भन्दा माथि तर ५० प्रतिशत भन्दा कम लाभ पुग्ने क्रियाकलाप — अप्रत्यक्ष
ग) महिलालाई २० प्रतिशत भन्दा न्युन लाभ पुग्ने क्रियाकलाप — तटस्थ

उपरोक्तनुसार प्रतिशत निकाल्दा देहायका क्रियाकलापहरुको सूचकहरुका मुल्यांकनका आधारमा प्राप्त हुने नतिजा बमोजिम लैङ्गिक बजेटलाई वर्गीकरण

क. स.	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	प्रतिशत
१	योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा महिलाको सहभागिता	२०

क. स.	लैंगिक उत्तरदायी बजेट	प्रतिशत
२	महिलाहरुको क्षमता अभिवृद्धि	२०
३	कार्यक्रममा महिलाहरुको लागि लाभ तथा नियन्त्रणमा शुनिस्चितता अन्य लक्षित वर्गका कार्यक्रम समेत	३०
४	महिलाहरुको रोजगारी र आय आर्जन अभिवृद्धि	२०
५	महिलाहरुको समयको प्रयोगमा गुणात्मक सुधार तथा कार्यबोझमा कमी	१०
	जम्मा	१००

जलवायु परिवर्तन बजेट अनुसारको व्यय अनुमान

आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - १०
(रु.हजारमा)

निकाय	प्रत्यक्ष लाभ	अप्रत्यक्ष लाभ	तटस्थ	जम्मा
२०२ प्रदेश सभा	०	०	५१०१४५	५१०१४५
२१० प्रदेश लोक सेवा आयोग	०	०	२०३३४३	२०३३४३
२१६ मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	०	३१६६६	३१६६६
३०१ मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	०	०	३५५४३६	३५५४३६
३०५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	१८९५९४	१८९५९४
३०७ उद्योग, वाणिज्य तथा पर्यटन मन्त्रालय	२३६५२८५	२०६८३	९०३६८	२४७६३३६
३१२ भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	११४४५५	५५६८६९	३३५५१६४	४०२६४८८
३१३ ऊर्जा सिँचाई तथा खानेपानी मन्त्रालय	३७३७४८९	८५५००	२५४३९७६	६३६६९६५
३१४ गृह संचार तथा कानुन मन्त्रालय	०	०	६८३४३७	६८३४३७
३२९ वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१६३५३०८	११०९००	०	१७४६२०८
३३७ भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	०	२८८५१००	१२४२१८०७	१५३०६९०७
३४३ खेलकुद तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	०	३६९००	१३९६८२६	१४३३७२६
३५० शिक्षा तथा संस्कृती मन्त्रालय	०	०	३५०१५११	३५०१५११
३७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	३४३४००	०	६३६५४३६	६७०८८३६
३७१ श्रम तथा यातायात मन्त्रालय	०	०	३४८८९१	३४८८९१
३९१ प्रदेश नीति तथा योजना आयोग	०	०	५७४२३	५७४२३
६०१ कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त सुविधा	०	०	१००००	१००००
६०२ अर्थ - विविध	०	०	३१७९९८८	३१७९९८८
८०१ स्थानीय तह	०	२१०४५००	०	२१०४५००
जम्मा खर्च	८,१९,५९,३७	५,८०,०४,५२	३५,२४,५०,११	४९,२४,१४,००

संकेत	जलवायु परिवर्तन बजेट	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	८१९५९३७	१६.६४
२	अप्रत्यक्ष लाभ	५८००४५२	११.७८
३	तटस्थ	३५२४५०११	७१.५८

संघीय अनुदानका वैदेशिक अनुदान तथा ऋण सारांश
आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - ११
(रु.हजारमा)

दातृ संस्था	जम्मा	अनुदान					वैदेशिक ऋण			
		जम्मा	नगद	सोझै भुक्तानी	शोधभर्ना	वस्तुगत	जम्मा	नगद	सोझै भुक्तानी	शोधभर्ना
बहुपक्षिय	**४,४९,९६,०१**	**२७,६१,०१**	**२६,५३,४९**	**११,८४**	**८३,८४**	**११,८४**	**४,२२,३५,००**	**०**	**०**	**४,२२,३५,००**
ए डि बी	**१,५५,८९,००**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**१,५५,८९,००**	**०**	**०**	**१,५५,८९,००**
ए डि बी	१,५५,८९,००	०	०	०	०	०	१,५५,८९,००	०	०	१,५५,८९,००
आई डी ए (वर्ड बैक)	**२,७३,८२,०१**	**८,८१,०१**	**८,४५,४९**	**११,८४**	**११,८४**	**११,८४**	**२,६५,०१,००**	**०**	**०**	**२,६५,०१,००**
आई डि ए	२,६५,०१,००	०	०	०	०	०	२,६५,०१,००	०	०	२,६५,०१,००
वर्ल्ड बैक - ट्रष्ट कोष	८,४५,४९	८,४५,४९	८,४५,४९	०	०	०	०	०	०	०
आई डी ए - संयुक्त कोष	११,८४	११,८४	०	११,८४	०	०	०	०	०	०
वर्ड बैक	११,८४	११,८४	०	०	११,८४	०	०	०	०	०
आई डि ए/डि पि सि	११,८४	११,८४	०	०	०	११,८४	०	०	०	०
यु एन	**१८,०८,००**	**१८,०८,००**	**१८,०८,००**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**
यु एन - जी इ एफ	५,७६,००	५,७६,००	५,७६,००	०	०	०	०	०	०	०
जि सि एफ / एफ ए ओ	१२,३२,००	१२,३२,००	१२,३२,००	०	०	०	०	०	०	०
एस.इ.एस.पी.	**२,१७,००**	**७२,००**	**०**	**०**	**७२,००**	**०**	**१,४५,००**	**०**	**०**	**१,४५,००**
एस.इ.एस.पी.	२,१७,००	७२,००	०	०	७२,००	०	१,४५,००	०	०	१,४५,००
द्विपक्षीय	**५,६१,००**	**५,६१,००**	**५,६१,००**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**
स्वीट्जरल्याण्ड	**५,६१,००**	**५,६१,००**	**५,६१,००**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**
स्वीट्जरल्याण्ड-एस डी सी	५,६१,००	५,६१,००	५,६१,००	०	०	०	०	०	०	०
संयुक्त कोष	**७,८४,००**	**७,८४,००**	**१,२६,००**	**०**	**६,५८,००**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**
संयुक्त कोष	**१,२६,००**	**१,२६,००**	**१,२६,००**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**
जेफम्याट	१,२६,००	१,२६,००	१,२६,००	०	०	०	०	०	०	०
दाताको संयुक्त कोष	**६,५८,००**	**६,५८,००**	**०**	**०**	**६,५८,००**	**०**	**०**	**०**	**०**	**०**
दाताको संयुक्त कोष	६,५८,००	६,५८,००	०	०	६,५८,००	०	०	०	०	०
कुल जम्मा	**४,६३,४१,०१**	**४१,०६,०१**	**३३,४०,४९**	**११,८४**	**७,४१,८४**	**११,८४**	**४,२२,३५,००**	**०**	**०**	**४,२२,३५,००**

CamScanner

दिगो विकास लक्ष्य संकेतका आधारमा विनियोजित रकम

आर्थिक वर्ष २०८३/८४

अनुसूची - १२
(रु.हजारमा)

दिगो विकास संकेत	दिगो विकास लक्ष्य	रकम	प्रतिशत
०	सांकेतीकरण नगरिएको	११५१२४९०	२३.३९
१	गरिबीको अन्त्य	१६५५०३१	३.३६
२	शून्य भोकमरी	२५७५९६२	५.२३
३	स्वस्थ जीवन	७९७२६९८	१६.२
४	गुणस्तरीय शिक्षा	२९७६६११	६.०५
५	लैङ्गिक समानता	१०३००	०.०२
६	दिगो सफा पानी तथा सरसफाइ सेवा	९६८७९८	१.९७
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि तथा मर्यादित काम	३५६९९७९	७.२५
९	उद्योग, नवीन खोज र पूर्वाधार	१४५४२०६९	२९.५४
१०	असमानता न्यूनीकरण	१२७५२९८	२.५९
१२	दिगो उपभोग तथा उत्पादन	३०१६३	०.०६
१३	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	१६०२४९७	३.२६
१५	भूसतह स्रोतको उपयोग	२३१८१२	०.४७
१७	दिगो विकासका लागि साझेदारी	३०२९४२	०.६२
	कुल जम्मा	४९,२२,६६,५०	१००

CamScanner